

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOLANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și instituțiilor 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezolanu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL
PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 15
SAMBATA 11 Aprilie 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

TEATRUL LUI VICTOR HUGO

de AL. CIORĂNESCU

Dacă piesele de teatru care au căzut cu șgomot, ar putea să fie și ele sărbătorite cu prilejul aniversării, numai douăsprezece luni ne-ar despărți de centenarul usturătorului însușesc al Burgheoilor lui Victor Hugo. Și oricât ar părea de paradoxală această părere, aniversarea lui n'ar trebui să fie trecută cu vena. Căderea unei din urmă piese a măreții poet francez, a însemnat în același timp cu retragerea lui din teatru, și sfârșitul epocii eroice a dramelor romantice.

Epocă scurtă, de altfel, căci de la Hernani până la Burgheoii, de la cea dintâi până la cea din urmă manifestare armonică a romantismului hugolian, n'au trecut decât treisprezece ani. Epocă, în sensul, deosebit de răsărită și de pasionată, în care literatura pare a ocupa locul de frunte în orizontul preocupărilor contemporane, și în care două lumi se frământă și se intrună, și una și alta în fel de exclusiviste și de hotărâte să învingă: lumea veche a literaturii pseudo-clasice și academice, care trăiește doar pe bazele tradiției și ale autorității, și lumea tinerilor scriitori și poezii, înzestrați de un trumos mai viu și de o artă mai puțin fabricată. Oamenii de astăzi, împuși de la spate de alte preocupări și înasprși de viziunile unor patrii, cu greu ar înțelege o luptă atât de apragă și de neînfrântă, purtată în numele unui creație literară.

De atunci însă a trecut un secol; și un secol e o vârstă chiar și pentru o mișcare atât de însemnată din toate punctele de vedere, cum a fost romantismul. Passande au avut timp să se petolească, deși nu s'au stins cu totul, — și nu se vor stingea poate niciodată, atât timp cât se vor lupta în propriul nostru suflet, poezii tânăru și pun un avânt care se ascunde în noi toți, vanașorii de haz și de naiuși, cu burgheoii-academician, comod, scrupulos și împuși de principi. Un romantic, Alfred de Musset, a enunțat destul de limpede acest adevăr, când a scris:

Il existe, en un mot, dans la plupart des hommes
Un poète mort jeune, à qui l'homme survit.

Dar tot Alfred de Musset a dat auzului sale prea hotărâte desamănarea cea mai categorică, prin propria lui pildă, dovedind că poezii tânăru nu moare niciodată pe de-a-ntregul în noi. Pe de-asupra tuturor adversităților și osamăgirilor ce ne pândesc în viață, în fiecare trăsătură mai departe o fărâmiță de ideal, o fărâmiță sub obroc. Ori, teatrul lui Victor Hugo se adresează tocmai omului tânăru din noi, poezii, enuziatului care mai crede încă în ceva, care se mai poate bucura de un dar.

O definiție a romantismului n'ar fi întregă, dacă nu s'ar ținea seama de acest fapt. Un altul, la fel de însemnat, este împrejurarea că întreaga revoluție romantică e o mișcare de oameni tineri, foarte tineri chiar. În 1830, în momentul exploziei principiului de reprezentare a lui Hernani, Musset avea 20 de ani și scrisese *Poésii* din Spania și din Italia. *Alexandre Dumas* avea 27 de ani și câștigase prima bătălie a romantismului, cu piesa lui, *Henric III*. *Theophile Gautier*, născut și implinit 19 ani. Cât despre Victor Hugo, șeful de trib, conditorul acestei bande de rebeli și șeful de școală atât de admirat de ceata gălăgioasă a prozelicilor, ofițer al Legiunii de Onoare, tată a trei copii, a patru volume de versuri și a două piese de teatru, abia implinit 28 de ani.

Se pare însă că trebuie să fi tânăru, pentru a avea curaj și enuziasm, pentru a-ți putea închipi că lumea e o provincie care se cucerește cu versuri sonore, și că toate pot începe încă odată de la ține. Numai așa se explică divina încredere pe care o au în puterile lor acești copii, și upurița cu care se pregătesc să deslege problemele cele mai insolubile ale artei. Și tot astfel se înțelege mai bine și faptul că încercările lor, oricât de temerare, au reușit, și că pe de-asupra tuturor greșelilor și stângăciilor pe care inevitabil le aduce cu sine lipsa de experiență, epocă romantică înseamnă în literatura franceză un popas odihnitor de poezie adevărată și de generos avânt constructiv.

Cel puțin în ce privește teatrul, romantismul se confundă cu Victor Hugo. În realitate, poezii nu înfruntă singur focurile războiului, ci în tovarășia fraților săi de armă. *Alexandre Dumas* făcuse începutul; *Alfred de Vigny* avea să însemneze cel mai mare succes al teatrului romantic, cu *Chatterton*. Cu toate acestea, Hugo e cel care a imprimat dramei romantice adevăratul ei caracter, care a creat forma literară clasică (dacă se poate întrebuița tocmai aici acest cuvânt), și care a deschis drumurile urmate mai târziu, în Franța și în alte părți, de atâția imitatori mai puțin inspirați.

Cariera lui dramatică începe într-un tot sbuciumat revoluției literare, față în față cu numeroșii săi dușmani, iar în opera lui se află formulate, și deșlegate în chip mai mult sau mai puțin feroce, toate problemele cărora le caută un răspuns noua ideologie literară. În privința acestor decii, confuzia nu e lipsită de justificare: drama romantică e tot una cu drama lui Victor Hugo. Iar dacă va trebui să definim drama această din urmă, vom spune cu toată primejdia pe care o constituie asemenea caracterizări prea sumare, că teatrul lui Victor Hugo e un teatru de libertate, un teatru de luptă și un teatru de poezie.

Luând în parte, niciuna din aceste idei nu era nouă. Libertatea în teatru făcuse mari progrese, de când cu experiențele și cu inovările timide, dar prețioase, ale secolului trecut, și mai ales de când melodrama era un gen la modă. Cu douăzeci de ani mai înainte, un critic dramatic, *Geoffroy*, declarase că preferă să se distreze fără reguli, decât să se plătisească respectând-le. *Victor Hugo* el însuși reclamase libertatea pentru poezie. Cu un an înainte de *Cromwell* și cu patru ani înainte de *Hernani*, el declarase că inspirația trebuia lăsată în voia ei, liberă de constrângeri modelelor sau ale tratatelor de retorică, și comparase arta pseudo-clasică a poeziei cu grădinița lui *Le Nôtre*, desemnată cu o compasă și cu arboreii frumoși rotunziți, pentru a răspunde unei aliniere prevăzute sau unui plan decorativ evident.

Dar manifestul adevărat al libertății în artă, doctrina romantică asupra acestui punct atât de discutat atâtădată, se găsește în prefața la *Cromwell*, cea dintâi dintre dramele romantice ale lui Hugo. Cele conținute în această prefață, sunt prea cunoscute, și prea îndelung repetate în manualele pe care nu le citește nimenea de bună voie. Destul a spune că poezii declară că se leapădă de toate formulele consacrate ale experienței clasice, de toate complexitățile amintiri ale unei epoci ale cărui exemple inegalabil stăruisese producția poetică a Franței timp de o sută de ani.

Artă nouă la o sensibilitate nouă; aceasta pare a fi formula cea mai potrivită pentru modesta revoluție într'un pahar de apă pe care o inoerca prefața devenită celebră. Dar revoluția cea adevărată nu avea să întârzie nici ea. *Cromwell* nu indignase prea mult, pentru că datorită faptului ei fusese declarată de a început imposibilită de reprezentat; și e de altfel de mirare că de o sută de ani, niciun om de teatru nu s'a încumetat să facă apel și să constate șubrezenia acestei afirmații.

Indignarea și scandalul veniră odată cu reprezentările. Cel dintâi vers din *Hernani*, a fost și semnalul celor dintâi fluturări. Lucrul acesta nu e numai o figură retorică, ci un adevăr. Chiar de la primul vers, celebrul „Serai-ce déjà lui?” poezii își împăduise, de bună seamă tocmai pentru a semăna paucă printru burghezi, o licență de versificație, o încolțecare, intolerabilă pentru neobiceiul teatrului.

(Urmare în pag. 2-a)

Scrisori către Isabela Wagner

de LAURENȚIU FULGA

Trebuie să mărturisesc dela început că odata mea se asemănă unui sicriu, în care mă sjași de câte ori nu sunt capabil să mor cu adevărat, de câte ori ușa sicriului se închide peste mine și sunt încă viu, de câte ori stau cu o mână învinsă spre viață și alta mană învinsă spre moarte. În această odată care este numai a mea, în care nu pătrunde nimic din afară și în care doar eu exist (dară niciun Dumnezeu, jura nicuun idol și jara nicio speranță) în această odată pot spune totuși ca am jost foarte jericu, e ciudat, nu-și așa? Cum poate fi un om jericu într-o odată care se asemăna unui sicriu, în care acel om învie și moare și iar învie de milioane de ori pe zi? Cum poate fi jericu un om care nu crede în Dumnezeu, nici în vieț și nici în moarte, care doar arde în el însuși — misunau-se jara însa a uspare dejă-mov? Și totuși, acesă se jia atut de greu de înțeles? Am jost jericu tocmai pentruca n'am avut cui mă închina, tocmai pentruca mi-am jost singur mie și zeu și idol și iubire și moarte. Eu nu sunt mie însuși omul meu, adică tot ceace n'are seamă cu toți oamenii acesă strada — și tot ceace nu s'a născut biologic sau spiritual din tata și mama, cuți un curaj să uprjm, curaj cu răscuri și nu crede nebun — nebun, cu m'am născut din propria mea voință și că n'am născut măi acesă din mine însuși. Veți zice ca la mijloc nu este acesă un mister, sau jaranul paraoauri unei miji bolnavă de geniu, poate! Dar mi-și mațent cum mă veți judeca, puțin imi pusa de ma veți crece usot sau sjant — pentruca știu bine că nu sunt nici una nici alta, nu vreau să jtu așa, jundă dela început sunt eu; zeu, taciturnul, învencatul, unucui om al Lumii care mi-am vamaat sufletul aavolului și acum nu fac aiceva decaș sa mă lupt cu oamenii pentru a-mi lua sufletul însuși.

Va mărturisesc prea multe lucruri și n'ar trebui, jura ca sunteți neamni sa se avanci jensurru, pentruca totuși în ele sufletul meu se cuprime cu isoria lui bizară și tragică. Aiut conteaș: sufletul acesă măi și pur, aumnezeesc și satanic, chinuși și asperat. Voi vreți însă trupul meu — dar el nu v'ar putea sașura niciodată, adevare e uru și grotesc. Vreți manu mea arepta cu care scriu sau mana stanga pe care port imelu unei iogane hippocondric, nu v'le loc au, pentruca s'ar putea întampa sa v'ă sugruma, sa v'ă nămuceșcă. Iar voi (dacă sunteți jemi sa tineri) vreți să traji, să v'ă bucurăți de vieț. Dece dar sa v'ă împiedicați existențea voastră nici și anume de Destinul meu? V'ă rejuz, v'ă refuză spiritul meu care este sâțul de viagruație voastră umane și v'ă implor să nu v'ă atingeți de mine. Lăsați-mă să ard, lasați-mă să plâng în marea mea singurătate, lasați-mă să jip de groaza și mareșia acesei răstigniri. Dați-vă puțin la o parte, pentruca trecând Eu, voi să ramaneți atut de înarmă, că doar lumina strălucitoare mele fantome să v'ă turbure. Dar, cu m'ariniția regală a celui care aruncă din balcoane împărățești aur pentru calici lumii, v'ă las sufletul meu! Veți înțelege oare vreedată că sufletul acesă nu este ca al oricariu, că delaiat v'ă, este un neistovit suflet de zeu — asvârilit din înalt pe marginea nemărginirii și urgisă să se isipăsească într'un orbil trup de om? Ii veți putea suporta incertitudinile, macerările, nebunescul salt spre eternitate? Ii veți pri-cepe grandoarea și decadența? Căci trebuie să ajung odată însa-poi, trebuie să mi se redea seninătatea paradiziacă dela început, trebuie să redevin zeu! Acum deabia începe adevărata răstignire, începe legenda urcării mele pe cruce. Ah, dar nu este numai o legendă, nu în ficțiune s'au în-tâmplat cele ce voui povesti — ci cu adevărat au jost, toate au existat cu vehemența cu care există apele mării Negre. Cum poate fi legendă suferința unui om, cum poate să fi trăit în imaginea sufletului meu? Nu, în niciun caz nu v'ă mint, nu inven-țez nimic. Dar pentru asta oare este nevos ca să mă umilesc atât

în fața voastră, eu care nu m'am umilit niciodată? Adevărata sponedanie deabia acum v'o fac.

De aici, din odata asta s'a scor-nit prima clipă a disperării mele. Am spus că odata mea este ca un sicriu, dar n'a fost întodea-una așa. Înainte, mult înainte (n'am memoria amănunțită a biografiei mele) odata asta era ca o planetă mică, singurată și tristă în spațiu — și în care eu locuim unic. Sunt și acum în odata mea cărți, portrete, gravuri, manuscrise și oginzi — care amintesc cu o dulce sentimentalitate de acele sălbatece vremuri. Nu făceam nimic altceva decât să mă învârt printre ele, așa cum probabil s'a învârtit neliniștit Dumnezeu printre elementele lui, înainte de facerea lumii. La fel încercam și eu așefti să creez o lume, pe care s'o suprapun celelalte și cu care să răstorm măcar puțin din toate armonii existente. Chimurile acesei făcări mă îndepărtau de restul colosal al vieții, izolându-mă aici și închizându-mă între zidurile carcerate ale odții mele. Lumea nouă se înalța după chipul și asemănarea spiritului meu. Nu știam dacă dincolo de mine este cineva, nu știam dacă îmbătrânesc sau, dimpotrivă, rămân veșnic tânăru, nu știam nici de bucurie nici de suferință, nu știam că poate exista și moarte. Pentru mine nu era decât fierberea acesei vieți, exaltarea pentru lumea cea nouă, nu mă interesa ce naște și ce moare dincolo de odata mea. Alți, în odata asta, ca un Raskolnikoff, — făream legi, norme, oameni, dumnezei și inven-tam alte planete. Iată dece eram feroce! Feroce, pentruca vedeam lumea la lumina lămpilor de noapte (pereții odții mele lărgin-du-se la înfinit și cuprinzând între ei toate necuprinsurile), jericu-cit, pentruca mintea mea devenea oarbă la luminile din afară, jericu-cit, pentruca eram unic, pentruca obrații mei erau la fel de senini și de fruntea mea nu se uimea decaș înalta incoona-re a linișții supreme. Vedeam oamenii pe strada, în baruri, la cinematografe, pe front, mă împiedecam de ei — dar niciodată n'am rămas prea mult timp unul alături de celălți, întodeauna n'am lepădat de ei. Trebuia să ramân unuL până la sjurși, trebuia să rămân nereu sus pe înălțimi, pentruca numai așa aș fi putut termina lupia cu Satana, numai așa sufletul meu s'ar fi eliberat dând viață lumii mele noui. Eram așa ae jericu-cit! Stam exact față în față cu Dumnezeu.

Dar într-o dimineț de toamnă (umedă și joasă) deschizând jereastră, la jereastră case, de peste drum mi-a apărut chipul ciudat al unei jeticu, pe care până atunci n'o mă văzusem încă. Era un chip ciudat, pentruca nu se asemăna în niciun fel cu celelalte jeticu din lume. Vărsta ei nu putea trece peste zecede- doisprezece ani, iar părul galben și ochii verzi îi dădeau aerul unei păpuși fără vieț. Citea o carte, când își ridică privirile spre mine și o clipă, stăruim amândoi deopotrivă să ne primim fascinați parcă, amândouă probabil relevându-ni-se o în-tălnire din altă lume. Atunci am observat cu uimire că jeticu avea un obraz vesel și delaiat obraz trist. La început m'am nedumerit acesl chip și mi-am închiput că mă'nșel, că în niciun caz nu poate fi adevărat, că poate însăși prezența ei acolo o scornise poate halucinația și jebra nopților mele nedormite odihnitor. Dar de câte ori își întorcea un obraz sau altul spre mine, era odată lumină și soare, iar în clipa celalaltă întunece și spaimă. Tot n'am crezut și închizând jereastră, m'am aruncat în pat — a-dormind, convins că totul n'a jost decât o aparțiie hieratică și aștă Dar în soma, chipul jeticu rășări eidoma celui real și oricât încercam să-mi imaginez înfățșarea ei ca a celorlalte, n'o vedeam decât așa, ca în clipa întâlnirii noastre. Așa cum și a doua zi, a treia zi, zeci și sute de zile la fel mă-a apărut cu un obraz întodeauna vesel și celălalt obraz întodeauna trist.

(Urmare în pag. 3-a)

ADINA PAULA MOSCU

Portret

Note de carnet

Pretextele: lectura

de ION FRUNZETTI

„Se cunosc, scria cândva *André Thérive*, amatori, critici, oameni de talent, cu gust pentru citit. Oamenii de geniu deoc. Iată de ce oamenii care detestă lectura își atribuie geniu”. Butada scriitorului francez include sensuri mult mai ample decât i-ar putea-o acorda cel ce vede în ea un simplu cuvânt de spirit: ca în aforismele chinaze, ce prin bogăția judecăților acumulate pentru a distila din grămada lor, sinteza subtilă a unui paradox, înlocuiesc într'un tip asiatic de cultură, sistemele filosofice, un cuvânt de spirit francez este un voium de știință condensat, sau o carte de umor, sau laolaltă ambele.

„Amatori, critici, oameni de talent”, înșirue *Tériver* pleiada celor cărora cititul le poate constitui o plăcere. Enumerarea, la prima aruncătură de ochi, nu pare să aibă nimic necesar și suficient: amatori, critici, oameni de talent. Termini pot fi culeși în întămpător, din colțurile disparate ale memoriei celei mai puțin organizate. Și totuși, „amatorii” de pildă, nu sunt întămpător numiți aici. Nu e vorba de amatori de lectură. Fraza ar lua atunci aspectul unui adevăr al Domnului de La Palice: tautologie. „Amatori” este termenul acordat generic aceloră dintre practicienii disciplinelor spirituale, care nu și-au făcut din ele o specialitate. „Un amator” este aplicabil în limbajul de astăzi, mai curând unui sportman sau unui fotograf diletant. Confuzia cu diletanțismul, provenită din nota comună de sporadicitate și incurșie accidentală în activitatea respectivă, n'a fost întodeauna posibilă. Un „amator” era, cândva, nu de prea mult, o persoană tot atât de respectabilă ca și un „autor”, acesta din urmă n'putându-se valorifica decât prin primul, și nelucrând decât pentru el.

(Urmare în pag. 5-a)

JENIȚA GHIGA

Paisaj din Cișmighi

(Urmare în pag. 2-a)

(Urmare în pag. 3-a)

NOTE GERMANE

TOMA NECREDINCIOȘUL

DISCUȚIILE

trebuia să pună mâna pe ră- nile Mântuitorului ca să creadă în învierea Lui.

sunt însă cu atât mai necesare cu cât întrebările vin din par- tea acelor care se așteaptă la îm- muriri din parte-ți.

RĂSPUNSUL NOSTRU

nu poate fi decât scurt și acesta: Scriitorii germani evrei nu pot figura în actuala istorie a literaturii nemțești, deoarece această istorie ține socoteală de cu totul alte criterii de apreciere decât istoriile literaturii germane redactate de evrei sau judaizanți.

Noi nu negăm spiritul și cu atât mai puțin valorile lui eterne. Dar tot așa nu ne e permis să nesocotim cele ce sunt caracterele esențiale ale vreunui spirit. Dacă, așadar, am face vreodată un studiu asupra spiritului evreesc, fără îndoială că ne-am strădui să-l înțelegem și să-l prezentăm mai întâiu din punctul său de vedere.

DUBIUL

ajunsesse, la Descartes, dubiu metodici,

A dus el, oare, la toate felurile pe cari le confinea, ca pe o dulce promisiune a certitudinii, în însuși miezul cartesianismului? Da și nu.

Da acolo unde credința e neutră ca pondere, — în științele pozitive, — și nu acolo unde cantitatea nu poate fi imponderabil necesar, — în artă și în toate științele morale.

DECE AM FĂCUT

escurul acesta? Fiindcă există spații interliniare, — domeniile propriu zise ale artei și ale științelor morale, — în cari e greu să faci distincție între momentul când trebuie să fii Toma Necredinciosul și momentul când te poți mântui numai având credință neîndoieală.

Dar cea mai dificilă situație în cadrul acestor spații interliniare e aceea când, prins în mrețele cantitativului și ale calitativului, ești obligat să te strecoari, fără de ajutorul cuiva, printre ochiurile vrăjite. Dacă dispui de întuișile sau de criteriul sigure, reușești să fii tu, dacă nu, rămâi robul orb al vrăjitorului.

ȘI AICI AM ATINS

Problema care ne interesează: Problema autorilor evrei de limbă germană. Nu vom încerca, nicioare, o negare a valorii lor literare. O negare e tentativă ar fi, din capul locului, puerilă și sterilă.

DUMINICA TOMEI

e o sărbătoare cu mult mai semnificativă în ordinea calendarului nostru, decât suntem deprinși a o crede.

Asemenea acestei Duminici e necesar să dispunem și în calendarul lecturilor și preocupărilor noastre de date ale îndoielii. Fără a fi „orbii” de anumite doctrine, e necesar pentru sănătatea sufletului nostru, să alegem grăud din neșină. Amatorilor lui Süskind și ai urmașilor săi le dedicăm aceste note, însă cu stăruitoarea rugămintă să nu ne înțeleagă sau să ne tălmăcească greșit.

TRAIAN CHELARIU

Umbră bolnavă

In această umbră bolnavă Moartea nu va mai găsi Inceputul durerilor și nici surăsul izbăvitor de zăpadă După trecerea ei, toate vor ascunde și argăși Ritual, în tăcere trudită, ca după orice paradă.

Nu va fi cine să 'mpartă pământului și norilor Tot ce-i al lor și câte din soare și lună. Câteva nopți vor mai sta — inutil, — laolaltă parfumul florilor Și amintirea, contururi albe-plușate, peste genună.

In această umbră bolnavă iubirea și mângăierile Stau puse cu grije în mătașe, în sipețe reci. Nu-ți fie teamă, nici silă. Șanii tăi vor minți tăcerile. Vino să răzi, să tenbeți, să petreci...

Împreună cu Moartea dansează în jurul umbrei bolnave Fără minciună și val — tulpină de crin Și dăruie-ți sufletul tot clipeilor grave, Chiar dacă umbra te cere, așa cum e: piatră dospită de chin...

MATEI ALEXANDRESCU

Teluri

Înimă țepăună, Lance de crin!... Totuși se deapănă, Chip și destina.

Dreptei lor pravile Teluți evoc. Zării pum stavile Anai de foc.

Visuri predomină Leat lângă leat, Piepturi de pomina, Franți de veieat.

Darul albinei mă Fulgeră lin, Teapănă inimă, Lance de crin!

ȘTEFAN STĂNESCU

Birt economic

Natură moartă: aceiași sticlă cu apă veche Și un pahar uitat de-o săptămână. Băiatul de servici își șterge nasu'n mână, Lară patronu-i surd de o ureche.

Pe masă, un cuțit care nu taie Și-o furculiță știrbă de un dinte. In farfurie o muscă s'a așezat cuminte Și pe sub scaune se milogeste o potaie.

Din când în când un muzicant îmbătrânit Indrugă dintr'o armonică dezaordonată... Ce trist e zâmbetul pe fața lui crispată Și ce ciudat se 'nehină când a isprăvit.

Așa-mi duc viața mea schiloadă, Deși arginți și aur poartă visul; Trec un străin (îmi știu doar câțiva scrisul) Și fruntea mi-o hodin în vreo baladă.

Se cam chiorăse că 'ntodeauna mazăgălesc Fața de masă care-i de hârtie, Dar niciodată bietii n'or să știe Căți punni de-argint din vise le plătesc.

RADU PATRAȘCANU

Cronica plastică

TINERIMEA ARTISTICĂ

Câtă schimbare între „Tinerimea Artistică” din copilăria mea și cea de acum! Acest „tineret” a avut grije să-și infuzeze'n vine o sevă nouă ca să nu îmbătrânească!

Pentru punctul meu de vedere, o scotosă botuși un compromis între pictura academică și plastica propriu zisă. E păcat că un GEORGE VĂNĂTORUL, pictor de valoare, să fie alăturat de lunguța și sirupoasă elucubratică a d-lui S. BURADA. Ce criteriu de judecată îi mai rămâne atunci, bietului public privitor?... Se zăpăcește cu totul.

Poaște că cu timpul, „pompierii” mereu împinși, să ocupe un spațiu din ce în ce mai infim, lăsând locul celor cu real talent. Anul acesta este semnificativ în acest sens și de aceea cred că e cel mai interesant pentru menținerea prestigiuului „Tinerimii Artistice”. Câteva elemente de valoare o ridică la un nivel nemaîntâlnit până acum.

În sala I strălucește VASILE POPESCU cu rafinatele „ai acorduri”, e o sală bine alcătuită. S'a împropriat paleta, nu și energia... Are un peisaj de munți cu un magnific ver-de adânc cam vătuit în primul plan. În tablourile d-sale, misterios atinse — cu artă — de pensulă, se desprind un anumit pufos, ca de pastel, de un efect magic, dar periculos...

O spunem nu în critic, ci prieteneste. În stânga, vădit agreabil, reșce cu nudul său, între verdețată, IONESCU-SIN. În dreapta MICHAELA ELEUTERIADE, cu o feteță citind — o prea frumoasă bucată — și cu peizajul necunoscut din expoziție, pus aci mai bine în valoare.

Pe peretele opus lui VASILE, sălbănicuna și iubirea mea — nu mă sfesc cătuși de puțin s'o spun — delicioasa până a lui TRAIAN BILȚIU-DANCUȘ, excepție compoși și pe care, numai din lemn să fii croit, poți s'o privești fără înduioșare. Dacă BILȚIU ar picta, așa cum compune, credeți-mă că ne-ar bate pe toți...

Unul care-l înțelege și apreciază este și camaradul meu ION TUCULESCU, care mi-a declarat deschis: „TRAIAN BILȚIU nu este încă destul de prețuit, pentru că nu e înțeles (sună perfect de acord); într-o zi însă, sunt sigur că va face lucrări de mare valoare”.

Panoul unde e așezat, în mijloc, e întocmit bine (felicitate plăcută-ului) în dreapta și stânga cu sensibilele lui pânze apare ALEXANDRU ISTRATI.

MICHAELA ELEUTERIADE Feteță citind

MELINTE. Cel din dreapta, cu deosebire îndreptățite evocarea, mare lui ANDRESCU. Conștiința cu care e meșteșugit, e direct încântătoare. Notăm cele două pânze, nici dar cu miez, ale NICULINEI DELAVRANCIAC-DONA, din ce în ce mai semnificativă. Să nu uităm peisajele de iarnă ale lui GHIAȚĂ, cu fermeletoarea biserică din cartierul său.

In fund, în sala 3, pe dreapta, ANGHELUȘA se străduce să scape de academism, însășindu-și unele licențe. Ne arată și un crap cu efecte de paletă care nu ne împiedică totuși să preferăm peizajul cuminte din stânga. Contrastând cald cu dansul, DAN BAJENARU caută o atmosferă înălțătoare în jurul nudului. Îmi permit să-i atrag atenția asupra conturului. Tot voind să fie invăluitor, șterge din ce în ce marginea obiectelor. Frumoasele calități ale lui VANATORU sunt anihilate de vecinătăți. Cu paleta sa, cochetează intrucâtva V. ȘTEFAN, dar mai ales albastrul său, îl iubește DEM. IORDACHE!

Natura moartă cu ulica, a REZEDEI MOGA, ne-a reștinut precum și coșul de fructe al d-lui GHEORGHE LEON, a cărui paletă ar avea totuși nevoie să fie curățată, împrăștiată. Un tablou mic și modest al lui TENEA, alături, ne atrage.

Rămâne ultima sală din stânga. Aci se răsfăță domnul ISACHIE. În expoziția d-sale, tot am avut prilejul să mai găsec un element, două, de relevat pentru care „purii”, „aristocrații” picturii și-au arătat disprețul lor. Nu ca să le fac plăcere, dar de data asta (și-mi pare rău) nu mai găsec nimic.

Ca o floare între spini stă biata VAVYLINA; ne uimește ochiul adorabil, cu gălbenușii săi. Maronul ulcelei, lucios și cald, în contrast cu prospețimea rece, cristalină, atât de curată, a băbuței MARIEI BRATES-PILAT, sunt singurele buciți demne de relevat în această sală.

În toată expoziția, goana după culoare e vădită, goană care aduce vălături, confuzii, taționări... Păcatul este că nu o culoare gravă, serioasă, densă e ținta, ci una plăcută, ușurată.

Forța și energia lui TUCULESCU, chiar dacă ne supără, e un bun antidot. Sculptura și măiestria expoziție PALLADY, în numărul viitor.

LUCIA DEM. BALĂCESCU

Note italiene Scrisori către Isabela Wagner

(Urmare din pagina I-a)

„LA VOCE” și „LACERBA”

Mult timp, între cele două reviste, „La voce” — condusă întâi de Papiși și apoi de Prezzolini — și „Lacerba” — fondată de futuristul florentin Aldo Palazzeschi, de Soffici, Papiși și Italo Tavolato — a existat o rivalitate, am putea spune mai bine, o opoziție de vederi.

„La voce”, după ce Prezzolini la conducea, devine o revistă cu preocupări exclusiv filosofice; colaborează Croce, Giovanni Gentile. Fazio, Carlini, Saitta și alți fruntași ai mișcării filosofice contemporane din Italia. „La voce” era tipul de revistă încărcată de morală și de articole savante, totuși opusă spiritului nou al rivalității sale. Prezzolini nu putea — din cauza structurii sale culturale — înțelege futurismul, în care vede doar o țarzie imitare a unei poezii dannunziane decadente, „un movimento di sensuali coscienze de esteli”.

„Lacerba” — vechiul nume al unei poeme scrisă cândva contra

ARDENGO SOFFICI Peisaj

lui Dante — a debutat un propriuzis sub egida futuristului, dar în spiritul noii mișcări literare. Dar treptat, treptat, futurismul se furia până și în paginile serioase „La voce” prin câteva poeme semnate de Gavoni, Folgor, sau chiar a unei reșchise de-a lui Soffici asupra lui Palazzeschi, deși futurizții își băteau joc de filosofii.

Abia după războiul trecut, cele două reviste florentine și-au dat seama că în fond idealurile lor concordă, că au o origine comună, deși cam îndepărtată.

Și acest lucru a fost posibil numai după ce Aldo Palazzeschi s'a despărțit de mișcarea marinistă, ceea ce a dus la divizarea futurizților în două grupe; cei dela „Lacerba” și cei din Milano, în frunte cu Marinetti.

Florentinii nu puteau, chiar în ipostaza de revoluționari, uita cu totul tradiția unei faimoase culturi. Cultul trecutului a fost în Florența, de-alungul secolelor, virtutea cea mai nesdruncinată. Prea întlănea florentinii la fiere care colț de stradă fantoma gloriilor; de aceea Palazzeschi a fost primul dintre futurizții care, regăsindu-se, nu mai putea adera la întregul progresului tehnicii al lui Marinetti.

„Lacerba” și „La voce”, una lucrând pe teren filosofic condusă spre 1915 de De Robertis și alta pe teren literar, devenită aproape o revistă unică, activând pe terenuri deosebite, dar pentru propagarea aceluiași idei.

„Da questo momento noi non siamo che una cosa sola: Italiani”. („Din acest moment noi nu mai suntem decât un singur lucru: Italiani!”).

„Lacerba” învinsese totul: vechile forme moraliste susținute de „La voce”, notațiile exagerate ale futurizților din Milano, iar în 1915 hotărârea publică pentru intrarea Italiei în război; 22 Martie 1915.

Sonă mortă senza parlare în poezii care harno vissuto. Ma è appunto perché non posso vivere — o se potessi vivere.

Cosa m'importerebbe di parlare? seria Piero Sahier, acel „corpo di soldato, anima di soldato”.

„Un poet nu poate să uite că e poet chiar când se găsește în mijlocul buburitului de tun” spunea De Robertis.

Poezii celor două reviste, scriute de pe front; mureau glorioș, lupțând pentru Italia.

„Din dragostea lor mare pentru poezie, itelieri italiani dela începutul secolului XX se îndreptau cu curaj spre cucerirea războiului, erau în același timp literați supunându-se curajos unei umilinte intime și maestose; descoperirea lor înșiși” — (din „Umanità italiana del 900 letterario” de Augusto Hermet in Romana, anno V, n. 2).

Pe câmpul de luptă „La voce” și „Lacerba” s'au împăcat definitiv.

Poate că niciun om nu suferise cât suferise feteța aceea, mi-am zis, și ce vicia trebuia să fi îndurat având toate nunaș pe jumătate, neburăduindu-se în întregime de minunile lumii. Inceput cu încetul, uitai de lucrurile mele, de eroii și de creațiunile mele. Stam ziua întreagă la fereastră și-o priveam, realizându-mă astfel între noi un consemn tăcut al cunoașterii și al înțelgerii. Iar dacă plecam de acasă, chipul ei mă urmărea în toate părțile, odată vesel și prietenos — altădată îmbătrânit și chinat de tristețe. Parcă ar fi fost o mască de clown, boită pe o parte pentru sărbătoare și pe cealaltă parte pentru moarte. Vroiam s'o uit, trebuia să mă lepăd de ea, făceam sforțări disperate să nu mi-o mai amintesc — dar chipul fetei revenea insistent, jucându-mi-se în fața într-un joc caraghios de păiață bolnavă. Aveam senzația că numai pe mine mă urmărește, că numai pe mine mă chină cu drama ei.

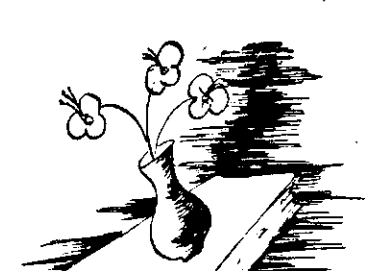
Și mi se părea groaznic să o prești la un moment dat un om pe stradă și să-i strigi: „sunt nefericit! scapă-mă, iubește-mă sau ia tu pe seama ta suferința mea”. Atunci i-aș fi răspuns aceluia: „ei și, ce-mi pasă mie!” — dar eu era altceva. Incepuserăm oare s'o iubeșc? Nu știu. Nu-mi puteam lămuri în zilele acelea. Priveam atent alte chipuri de femei și copii, dar numai ai ei avea veșnic un obraz răzător și altul durerat. Drama ei trecu astfel în mine, mă sorbi în întregime, mă sbațu și mă chinat mult timp. Nopți întregi mă suăcoaleam, neputând să dorm liniștit. Aveam impresia că obrații vin înspre mine rostogolindu-se, unul răzând, celălalt plângând și mereu la înfinit rostogolirea amestecării cu plânsul, zămbetele și lacrimile — scurgându-se toate în sufletul meu ca niște peceti fierbinți. Dimineața mă trezeam din coșmar, cu groaznice dureri de cap, amețit și alergând în fața oglinzii, îmi pipăiam obrații ca nu cumva și eu peste noapte să fi devenit jumătate luminos, jumătate întunecat. Ea era tot la fereastră, neclintită peste cartea ei, privindu-mă tăcut, și parcă toată noaptea ar fi stat acolo, să măștepte, să trec înșfășurând ea, O, da! — știu bine c'o iubeam, o iubeam nespus, nemărginit, fără măsură — și odată știam că va trebui să intru în odaia ei. Nu mi-a fost milă de oameni niciodată, nici de ea nu mi-a fost milă. Dar atunci iubire mea cum putea fi, cum se ivise, unde-i puteam găsi explicația? O iubire nu se explică prin nimic, n'are rațiune. Simțeam însă cum mi se înflăcărea zădărnica pentru o neștiută taică, cum toate gândurile mele pornesc înspre ea, simțeam cum nu mai sunt singur — ci doi, eu și ea alături, parcă așa ne-am fi născut, așa am fi fost toată viața. Și ca să-mi domolesc această patimă, am luat lui moale și-am început să-i sculptez capul. Ea sta nemiscată la fereastră ei, privindu-mă, și de câte ori frământam adânc lutul în palme (cum l-a frământat Dumnezeu pentru Adam) chipul ei odată zâmbea, odată plângea. Obrații au apărut la fel, unul trist și unul vesel. Oricând încercam să-i modelez pe amândoi asemenea, mi-a fost cu neputință. Se părea că un blestem de sus ne arde pe amândoi, că amândoi apoi ne prăbușim într-o prăpastie adâncă — pentru că numai așa se explică de ce nici măntile mele n'au putut însufliei lutul altfel. Atunci, am asvârțit în stradă opera mea neterminată și înfiorat am privit spre fereastră ei. Ca întodeauna zâmbea și plângea.

Astfel trecuți ani. Feteța creștea, deveni femeie. Dar frumusețea ei nu era frumusețe — pentru că un obraz îi era tânăr și altul bătrân. Frumusețea ei era plină de suspine și dureri. Dar iubirea mea rămăsese aceeași, ne schimbătoare. Și într-o zi, oricât de bizar ar fi trebuit să-mi fie viața, simții că nu mai puteam trăi fără ea, simții că eu sunt mirele ei — și așa, tremurând, mistruit de alăta așteptare — urca în odaia ei. Mă întindea cu mândria regească a femeilor ce depășesc cercul lor vicios, dar și cu umilinta celor care recunosc că nu sunt decât trup — fără spirit, fără suflet. A fost în clipa aceea a întâlnirii noastre adevărate, o cutremurare a ființelor

dislocate dintr'odată din existențele lor minore. Ne-am privit cu aceeași ochi dela început și în înflăcărarea lor am simțit că o nouă dramă începe, dar știam bine că înăpoi nu mai puteam da. A fost atât: o lungă înfiorare și o îmbrățigare de o clipă. Stam fața în față, ca Ingerul și Demoniul aceleiași ființe — și dacă demoniul nu ne-ar fi păscut pe aproape, am fi acceptat să murim deopotrivă unul prin altul, atât de neomenește au fost și sărutul și apropierea. O, ce sgușuitoar am presimțit ruperea mea din Cosmos și cât de magic mi s'a părut începutul acelei iubiri. Căci se întâmpla o mare minune. Măntile mele îi mângăiau îndeung obrații, cu frenezia cu care mângăi iconele — fără să mai mi-aduc aminte de caracterul lor. Fața mea se lipise atunci mult de fața ei, ascunzându-se toată în străluminarea și fascinația unei divine contopiri. Deodată, totul se schimbă, totul se răsturnă. Obrații ei deveneau deopotrivă de curați și de zămbitori. Ceeace poate așteptase o viață întreagă, se petrecea într-o minută de euforie a iubirii. Transfigurarea se făcu numai pentru că eu eram acolo, numai pentru că eu venisem la ea cu tot sufletul, iubind-o, aducându-mă tot, jertfindu-mă tot, dărându-mă cu tot al meu. Înfiortată de minunea aceea, ea însăși gemea și se simțea fericită prea mult, frumusețea ei devenind divină, castă sfântă. Rămăsese ingenuitate la picioarele mele, invocând în chinurile transfigurării o eternă pavăză de sus — ca frumusețea ei așa să rămână și nimic să nu se mai schimbe.

Așa am lăsat-o, adormită și epuizată în visul ei înșfășit realizat, împlinit prin iubirea mea zeească. Fata avea de astădată obrații la fel de lucitori, asemenea unul cu altul. Toată ziua aceea am petrecut-o pe străzi, singur am răstăcut până târziu noaptea, și era în sufletul meu turburarea zilelor creației lumii. Mă ațolam singur pentru mira colui înfășurător prin mine și atât de fericit păream să fi fost, închipindu-mi că peste fericirea și minunea aceea nu se mai poate trece. M'am întors acasă împleticit de o nouă voluptate. Dar uitându-mă în oglindă, m'am dat îngrozit înăpoi. Din nou m'am apropiat și am privit mai atent mi-am mângăiat cu duioșie și cu scârbă, cu frică și cu umire obrații. Da, da — aceștia erau atunci obrații mei: unul vesel, altul trist. Blestemul ei rămăsese în mine, mi se împrumutaseră mie păcatele și destinul ei, prin sacrificiul meu, prin iubirea mea — eu căpătasesm și eram obligat să port la nesfârșit, până la moarte, todeaua un obraz vesel și todeaua un obraz trist. M'am repezit la fereastră, ea nu era dimcoala. Am coborât în stradă, am sunat la ușa ei, am bătut, am țipat. Ea n'a mai apărut, nu mi-a deschis. A venit târziu un servitor, care mi-a spus că ea a plecat, a plecat mai ales pentru todeaua. Unde? N'are importanță decât faptul pleării, al părăsirii. Aș fi vrut să-mi dea obrații înapoi, să-mi dea fericirea înapoi. L-am întrebat pe servitor: Cum sunt obrații mei? — Unul vesel și unul trist”, mi-a răspuns el privindu-mă speriat. Deci, tot acesta e adevărul, așa vom rămâne toată viața, până la moarte vom fi în om cu obrazul veșnic zămbitor și cu celălalt veșnic disperat, întunecat, îmbolnăvit.

Deatunci m'am închis în odaia mea și odată deveni cu un scrici. Acum s'a sfârșit. Nimic nu se mai schimbă. În oglindă nu mai măd uit. În casa de peste drum, nu s'a mai întors nimeni. Am fost jurat, mi s'au furat luminile strălucire, liniștea, echilibrul, seninătătea. Ce-aș mai putea dori? Nimic, nimic. Nici nu mai visez măcar, nu cred în nimeni, n'am niciun idol. Am crezut că lumea evadează din mine, am crezut că pot fi o genă a lumii am crezut că sunt perfecțiunea intruchipată. Dar nu, nimic nu e adevărat, toate sunt înșelăciuni, toți m'am înșelat, m'au sfârșiat și după aceea m'au aruncat în nemărginire. Aud clopote care sună. Pentru ce sună oare? Ce vor să răscumpere sau să laude? Nimeni nu învie, nimeni n'a înviat. Căci și eu sunt mort, un mort cu un obraz veșnic vesel și alt obraz veșnic negru. Sunt mort și n'am înviat încă. Și voi sunteți la fel ca și mine, toată lumea are un obraz vesel și unul trist. Așa dar? Acum mai doriți trupul meu urit și grotesc? Nu-l mai vreți. Vă las totuși sufletul meu și înainte de a-i da crucea s'o poarte, splăiați-vă frumos pe mâini.

LAURENȚIU FULGA

SORACTES

STRIGOIUL

— Două schițe — de Sărmanul Klopstock

Calul scund picotește a vreme în șleaurile îndrăgite ale poștalionului înfip într'un mușoroi de coceni — o mogâldeță de cal coplesit de o îngâdurare ursuză, cu păr fumuriu, mâncat de muște, — ponosit și abătut, în care nu mai trăește decât bunătațea ochilor și o panglică ștersă, în coada îmbuzită de scoați. Moș Gogan, chirigiu, mărunt tot cât calul, adus în gheba lui moccită din care duhnește amintirea altor viscole, soarbe îndelete rachiul din cinzeacă, pândindu-și vita prin fereastra opărită de podagra burhatului și închindându-se când și când la haimanalele cari dau târcol poștalionului, asmuțind fugarul din potolierea lui adâncă.

— E bun rachiul, Nea Gogane?

— Ce ștai să vorbești, vericule, rachiul dă oraș, ce poștăci lui Mitus din Ulmi?

Și chirigiu duce, consolată, spre bazele crăpate de otrava băuturii, țoiul aburit de buheala bojcilor cengrenăți, clipind cu voluptate din ochii duși în viziuna căciului, plimbând mărui lui Adam din capul sternalului până în murele gâtului, alternându-și osul cu fiecare ghiortăială și coborînd apoi mulțumit cinzeaca până în dreptul chimirului, în slina căruia fulgeră un amnar și o curetură. Trece grabnic dosul palmei peste stăruirile îmbăcsit de mahorcă al mustăților și ale căror fire străjuesc la atingerea pielii ca iarbă în tășul cosorului, aduce din băerle deșertului un oftat de nețărânită voe bună, lipindu-și nasul aprins, de cărăile geamului, trîndu-se a-și ațuia de acolo, calul amoretit în coceni.

— Stai, mă tată, numa: să plăteșc și pornim că apucă ciorba Mariții să se silească în ceanon și ne la pâră foc la amândoi!

Și calul înmormolot în tulpinele de chilbar ele porumbilor, prinde a înțelege svonul îndemnului din cărciumă; cărmeste un timp din obida lui amară, îndoae gâtul țesit spre soproneața care îl încremenește în răspântii de câte ori chirigiu vine cu marfa la oraș, răschiră obosit nările spre turcana stăpanului și care întonecă toată ferăstruia prăvăliei și dinspre care vin domoale în praeta crăuții, lucirile colorate ale clondirelor umpute cu otrăvuri, răspunzând bețivanului dinăuntrul un nechezat infometat, care se potolțește iute în măslele lui lațe și rari.

— Uite acui, mă tată, s'apuc numai să plăteșc negustorului și o și urmă, că e foc dă Marița!

Și nechezatul amortește în bojoci; degerați, lăsând în urma lui cutremurarea sfioasă a panglicuței din ciumpicul cozii.

— Gata, nea Gogane?

— Cum să nu fie gata boerașule, dacă vrea și bidiviu meu dă cal? Ia te uită, par'că a și auzit râteala Mariții! Nu-i vorbă, d'alaltăeri pe drumuri, o fi și vremea; mă tem că baba s'a luat de gânduri! La urma urmii, am eu leac dă mânia ei; o jîmbilă dă la țarg și gata i-am astupat gura — moare femeia după pâine albă, nu altceva. De, măi rămânește și ea din când în când după un dumișcat dă cozonaș, îi știu eu pontu; i s'a cam agățat d'atâta azimă! Da'unde mai puțin e și cu prețenții, mutra! Îi tot dă zor că s'a prea a luat bărbat după nasu ei! Ce să facă muerua cu un mojișc, cu un prost și cu un bețivan de cinezar după Vlaşca, așa ca dade mine? Gându ei a fost la un sprînțin îmbrăcat mai nețește nițeluș ca mine, nu mocofan dă căruțaș încăciulat. S'a sucit lumea; d'asta i-a abătut și marcoavele mele! Da'nu umbra, zici, să bașe hântii ca să dea divort dă mine? Crucește-te, drașe, Marița lui Gogan în divort cu bărbat-șo! Cât p'aci nebuna să se facă dă pomina la bătrânețe — ea, mueru cu fete măritate și alea cu copil la rândul lor!

— Toate bune, da' dacă mai adăstăm, cum ai s'o scoți la chelemet cu cucoana?

— Păi jîmbila, boerule, ce rost mai are ea aci în traistă? Uite-o cum pânzăște în chichița faitonului. Ea o să domolească pe iabrașa, păi? Dă împăcat tot o împac eu, nu-i vorbă, și cu jîmbilă și fără jîmbilă, dar ce mă tot frământă pe mine la jîmbilă, e ciorba aia care nu se mai apropie, blestemata, că tare-i alunecoasă și ardeată — numai p'apote! Dau eu dă ea acuș, numai să mă văz p'leașan! Hai mârzu tatii, că ț-i o fi de-a-juns!

Și nechezatul iar scornii o vreme nările vinete și panglica cea înoroaiată. Brîșca se smuci în coceni, turcana lui Gogan se lipi de ochiul de pușcărie al șandramei plină cu otrăvuri portocalii și gârğălanul chirigiu i-iar se înalță căpcaun spre țoiul cinzeacii, aducând în bureții bojcilor dogorarea băuturii care scilpia o vreme în lumina unșuroasă a sticlei, strecurându-se apoi grabnic în clincăneli grețoase, în pântecul drumetului încins de bătură.

— Plătim acuși și gata.

Dar calul nu mai credea! Buzele lui opărite de răsmărâta iernei căscăpăra în oglințele turburi ale burhaiului se îmbinară într'o infrigurare neclintită, răbufnind până în adâncul șalelor goale.

— Hai, mestere, odată că nici calul nu mai vrea!

— Vrea el, moșu tati, că-i miroase a grăunțe. Ce, el nu are porție ca omu? Nu jegeaba am luat noi bani dela stat — așa-i cărlanul țatii?

Dar cărlanul se încrunță a dispereț în coceni, sugrumându-și mâna între pântece și nări. Din amărăciunea ei, calul dă drumul unor șuvițe de aburi cari pleacau dintr'o înfinită desăneșe și se topeau în ceață, printre nările jilave. Unchiu! Ghiță, scos din țâțâni, a înurnărat negustorului înfip în dușumelele scâlămbăiate de oțelul potcoavelor, consumația Goganului și mângându-i curte-nitor cojoaca uscată, ne-am apropiat de poștalion. (Aci, chirigiu s'a mai „tomnit” o vreme cu zapeul din Joița pe ademenirea băuturii, a schimbat în treacă câteva cuvinte cu calul și ne-am cocoțat pe dricul brîșii, pisând nutreful aromitor de sub velință. Telegaru și ciuilit a mulțumire d'n urechile măncate de țântari, a înălțat crâmpelul cozii în lumina burhaiului și trăgând copitele din clisa desghețului, și-a făcut loc în linia carelor. Gogan și-a adus grabnic căciula pe nasul lui de bețivan, s'a cubărit în slina caldă a cojocului și a înălțat codrișca deasupra spetelor dintate ale calului, umplând poștalionul de vroioșie. Din cal, a rămas numai sfârșecul tocat al urechilor și fulgerarea grăbită a panglicuței din bidineaua cozii. Trupul lui puțintel și scund înota cu teme în undele moinii, intrând și eșind

din negurile ei. Poteiul adâncea brîșca în drâmbiele păcoase ale troenilor.

— Să fim oare la șini?

— Acușia le trecem și șinile. Uite dorobanțul la marginea salcânilor. Pă urmă răsar din piopi foșoru și uite și Ciorogârda și după ea hai, cât colea și coana Marița mea cu ciorba ei, oolo jos în Ulmi după livada aia... —

Dar vreau lup, nu care-cumva?

Gogan ici în cojoc, se răsuci în pae, țâcâni din potcoave și își întoarse căciula spre noi:

— Lup? Păi ce să faci lupu cu noi dău-lați dă nemăncare? Lupu s'a îngriji el azi noapte dă provizie, acuși doarme în viziună, nu-i arde lui dă hoit p' lumină!

Și Gogan plimba grabnic dosul palmelor prin sârma mustăților în care tremurau florile de argint alc chiciurii. Apoi, ridicând sprâncenele țepoase pentru a face drum unei îngrămăđit de amintiri, se răsuci d'n nou pe leașan:

— Să vezi, boerule, o chestie cu lupii. Veneam d'n sus, dinspre vâile Slatinii, cu vite de măncat, pentru abatoru din Malu-Spart, aci la marginea cătunului, unde cotește Argeșu colo în capu cimitirului. Ce să-ți mai

spu ei D-tale? Am ars toată zdraența după mine. Pasu-mi-te la timp! Aia, nu le-o fi fost foame, dă vreme ce nici gând n'avea să se răpează. Tocă numai așa zăpada în silă. La o vreme îi lășasem mult în urmă — tot cu calu așa cram. Calu, vezi d-ta, n'a sforăit dă loc — se vede că nu simțise încă fiarele. Mare mi-a fost ciuda că n'am dat o luptă, tot mă despuiase ei p' mine dă țoale. Intr'o vreme mă bătea gându la o asmuțitură. Dar n'am eșit d'abinolea din linia Cășciorenchii și na, uite lupii pe coasta ailaltă a pădurii. I-ai făcuse Dumnezeu p' poftă. Numa să-i fi văzut ce mai goană după poștalion! Armăsaru meu a început și el să sforăie p' nas — simțise primejdia. Atunci să fi avut eu o carabină, halal! Cum își venea potăile taman în față și cum stam eu cocoțat p' leagănelul brîșcii, d'acolo, toamna d'adrechtu între sprâncenele lui trăzneam până la unu! Să te vedem acușia Gogan! Las calu în voe, mă îndeș mai bine în leașan, trag d'o frânghie cu care prapionsem vitele în curtea țărierii, îi torn un colac la un capăt și zvrăc eu el în zăpada în d'umu lupilor; croeșc p' d'andaratul calu cu bicu ca să nu pierd fiarele din ochi și dă capu îil'alt, încep să smucească funia. Lupii au stătut un timp lo-

cului, au înălțat nările în sus și au început să urle din rărunchi dă aia toată pădurea. Răscăeam din funie, mai-mai să-mi zmințesc osu din loc. Calu rupea pământ cu fuga. Intr'o vreme, lighioanele se vede că luase seama că în zăpadă șerpuia ceva care nu le mirosea toamna bine, că numa ce-i văz că s'abate o palmă mai la o parte dă potecă. Eu, părăp'eam dă zor laju în zăpadă. Intr'o vreme lupii au slătutură în loc, au miroșit în vânt, așa... a ciudă; dau eu goană calului și ochii mereu la ștreang. Și să te ții vericue fugă, ca dracul de tămăe. Cășcioreanca eșea din piopi — dasem la șes. Dihanile s'a abătut ca un lat dă mână din linie; a stat ce a stat la gânduri și după aia a intrat în pădure; da ochi, tot la prințatoarea mea. Aia carabină boerule! Și uite așa, am trecut bine ca prin gura morții, viu nevătămat, cu șmecheria cu laju. M'am crucit singur d'așa pocinog, și d'asupra m'am ales după alea toate și cu o porceică — lume proastă în sat — strigoii Cășciorenchii. Dau zor că ar fi trecut moartea prin oasele mele și că p' urmă s'a învârțit lucrurile așa că aș fi învitat la loc; asta ca să nu te faci fleanca la proști. Lume țântă și a dracului, boerule! Și dumneata acuși mai stai să pomenești de

Sămânța de bucluc

— N'ați auzit?

— Ce s'auzim?

— A fugit!

— Cine?

— A lui Dobre — fata lui Dobre Țiganu, primul negustor dă fructe în toată Joița!

— Și cum s'a întâmplat comedia?

— Cum s'a întâmplat? S'a întâmplat că s'a întâmplat, așa cum s'a întâmplat o ocazia când a fugit și întâiași dată pramatea — c'a mai fugit odată, tot ca și acum, atunci când a vrut s'o dea mășă după Albert, contabil la moșie la Stratulat. Incaltea atuncea aia era un pripășit de Neamț rămas p'aci din timpul războiului, dă' asta de, om cu vază, judecător la oraș, și tot a fugit!

— Parcă ar avea măciș în piele!

— Măciș n'are ea, că dacă ar avea măciș, ar fi mai bine — te scarpini și-ți trece, dar de fugit nu fugi, că n'ai dece și n'ai încotro!

— Zăi mai bine neam rău și pace!

— Neam rău nu tocmai s'ar brodi, că de... neamul nu este tocmai așa de lepădat. Părinții au ridicat dă case, pe ea au dat-o la vreme în școală, la Hanul lui Dobre trage tot lume pe sprinceană. Dar e soiu ei așa, hoinăret.

— Solu, ne-solu, nu e tot una cu neamul? La urma urmelor, ce pricopsală s'a fie aia după niște case ridicate cu banii băngii p' polite. Școala? Păi unde a învățat

— Fug că fug, pentru că așa le este portul și cum vezi, nimeni nu-și mai vază coada în neamul lor al pricopsat!

— Așa e, dar vezi d-ta că rușinea la omul sărac se vede mai lesne!

— Dar rușinea e tot rușinea și oricât de moțat le-ar fi soiu, nici Dunărea, cât este ea de Dunăre, dă lată și de lungă, tot nu-i spală de ocară!

* —

Clacă mare în poartă la Chițoran. E după ogoritul porumbului și lumea asteapță ploaia. Ast timp cam întârzie și oamenii adastă cu însă-mânățul. Să vâre boabele, le e teamă de vreo secetă ceva mai lungă, care ar prelungi incoțitul și ar ofili frunza. Să mai aștepte cu semănatul, le e teamă că trece sorocul și intră cu culesul în vreme rea. Nehotărire îi mâniază și de ciudă s'au apucat, în chip de șezătoare, să vorbească pe oameni de rău. Chițoran, care trece în sat un fel de pristav al Selenilor, e de altă culoare politică de

cât aceea a lui Dobre Țiganu, negustor cu vază și cîitor la biserică în Joița, — tatăl fetei care a fugit! Pe prispă stau prăvălite două tabere, care dau la darac cinstea fetei cu pricina. Una ține cu pristavul din Deleni și alta cu cîitorul din Joița. La mijloc stă și împede cuconu Răzvănescu, pensionar la Regie, care e și o fărămă de rubedenie cu cei doi membri ai celor două tabere adverse, — cum s'ar zice și cu ne-

țul, își tale o nua proaspătă din pom, înfinge în gaura mondirului o buruiănă la întâmplare. În mijlocul căreia fulgeră aurul pufoș al polenului și intră în vorbă pentru a convinge lumea strânsă în uluca lui Chițoran, cu greutatea cuvântului său „INDEPENDENT” și cu ruina unei atotputernicii:

— La urma urmelor, ce ne importă de noi, oameni pașnici, isprăvile vecinilor?

Nuțiaua se înfinge într'un favorit și favoritul își reșchiră căneala spre pavilionul vestel al unei urechi în lobul căreia licărește, printre perrii țepoși, un icușar prins cu armici.

— Cam așa este, — aprobă eu un sîrbic cumpănit pristavul Delenilor, scuițînd încolțit într'o brazdă de merișor.

— Atunci?

— Atunci vine că și noi avem fete mănităte și socotesc că nu ne-ar sta deloc bine să le știm fugite dela bărbat — este?

— Este, — întărește omul cu cercei în ureche — dar de vreme ce muerile noastre nu și-au pierdut capetele, la ce bun s'a mai proorocim într'altfel?

Un scuițat trece șgomotos spre florile albastre de merișor, din gura lui Chițoran, astupată de răspunsul „înțelept” al pensionarului dela tutunuri.

— Dar vedeți dvs. că socoteala este cu totul alta, se răsuțește pristavul Delenilor spre cuconul Răzvănescu, apucându-și cu amândouă palmale desurtul care se hălăcăie în pânza cămășii, după ce a scuițat o toană florile de merișor.

— Care anume socoteală?

— Vreau să zic adică, cam ce ar fi pălăvrăgit lumea într'un caz că întâmplarea s'ar fi brodit să fie cu o fată de-a mea?

— Ce-ar fi zis ea, ar fi zis, dar la ce bun să ne tocim noi măslele ca să vorbim acuș despre niște oameni cu care n'avem nici în clin nici în mănecă.

Salcâmi își schimbată fulgerale florilor ocobind razele apusului care le ruginesc frumusețea. Nuțiaua cuconului Răzvănescu se plimbă dela un favorit la altul, răsturnând peste falcile scoorite, firele ghimpoase de păr, a căror albeață acunsă mijșește prin urmele verzui-unsuroase ale otrăvurilor dresurilor din vremuri. Chițoran a rămas fără scuițat în gură de atăta mănăie și cu care zadarnic s'a trudit să dărăme cînștea c'așei cîitorului din Joița, precum și culoarea lui politică. Acolo țintește el, la politică. Incolo, fuge fetei cîitorului nu-l sînchisea cătuși de puțin. Dar nu isbutise. Spera că rușinea să se resfrîngă și a spusă reputații electorale a negustorului, a cărui fată își lăsase pe neașteptate bărbatul, pentru ca astfel gurile rele să nu întârzie să îndemne pe clevertorii să discute fama lui politică. Pensionarul dela Regie îl combatuse

insă inversunat, până la derută, pare-se mai mult cu prestigiul favorizilor și cu micșările emulative ale nuerlei dă salcâm, decât cu puterea de argumentare, care nu multumise îndecajuns pe partizanii pristavului, care continua să mormăe, scuițînd și ei a ciudă ca și șoful lor politic, printre dinți și mestecând în treacă frunzele verzi cu care se întâlneau în forfoteala dinspre prispă, pătul și cuplor.

Intr'o vreme, claca amuți. Partizanii celui bărfit se îngrămădiră semnificativ, apropiindu-și căciulele, țuguindu-și buzele și murmurând pe la urechi. Un unchiș din tagma lor își adună crăpătura cămășii sub bărbăle, se propti hotărît într'o bătă alămită și, dregându-și vorba, interveni în inserarea domoalei a cărei poezie mută apășa mai mult atmosfera de nedumerire din pragul pristavului, cu melancolia trambelor de întuneric:

— Păi, de ocărit, cum văd, ați ocărit, țoți cu țoții, cât v'a luatără gura, dar de pricina fugării lui femei nu v'ați întrebat niciunul!

— !!! ???

— Păi dă grasă nu a fugit ea muerua până n'a aflat că boerul ei o înșeală!

— Păi asta să fi fost buba?

— Păi care alta, căci de brai bun nu și-a lăsat ea, femeia, acaretul și sculele gospodăriei!

Ochii pristavului se rostogoliră în roșeața mălmei. Cuconu Răzvănescu trase dărz de amândoi favorizii și partizanii lui Chițoran priviră pleoșditi într'o parte, în iarbă.

— Putea ea, oare, nevasta să inchiză ochii și să se iacă nîznal la un așa balram în familie? urmă biruitor unchișul cu bastonul de alamă.

Da' obrazul ei unde era? Iac' așa, v'ați năpusit pe spina murei bieteii și dacă ea n'a fost aci să v'ă declare pricina, v'ați repezit la Dobre Țiganu — tat-su! Ce strică el bietu' negustor dă p' urma proccopsellor lui gineri-so?

— Atunci cine strică?

— Păi cine să strice, tot tat-su strică, întărîră într'un glas parizanii pristavului Chițoran. De ce a dat fata după un berbant ca aia?

— Tot tat-su a ieșit hoțul de păgubos? se aplice unchișul spre o parte din mulțimea care mai rămăsese totlănit în iarbă. Sămânța strică, nu tat-su, așa să știți dv.

— pustia aia dă sāmānță din care a răsărit marcoava cu care a fugit gineri-so.

— Care sāmānță, unchiule?

— Păi nu spusei? Marcoava!

— Care Marcoavă, unchiule?

— Nemernica, cu care a fugit nemernicu, nepoate!

— Da' ce Dumnezeu sāmānță mai e și aia, unchiule?

— Iaca sāmānță dă bucluc, nepoate!

lup! Păi frînghia nu-i aci cu mine? Cam ce ar păzi ea? Tot îmi zice ei strigoii!

Tragedia lui Gogan mă amortește în troscoț. Chirigiu încă mai vorbea, cu spatele la noi, trimițînd fiorii povestirii lui macabre, spre urechile calului ciulite de grozăvia amintirii. Și pipăindu-și într'una funia de sub leașan, povestitorul arunca priviri îngrijorate spre coasta măncată de zăduf a Ciorogării, care se inclină aprinsă pe umbrele pluteilor adormite în soape. Podul își răschira bărnele nînșe, pe oglinzile înlemnrite ale apei.

— Și ca să trezim pe chirigiu din visarea lui funebră:

— Cum se vede ast timp, nu prea are să fie așa grozăvime de ghiță, mestere Gogan?

— Pagubă în ciuperci, boerule! Iaca, la bălci la toamnă, om bea și noi limonadă caldă și n'om muri; abia nu ne mai cade ale măslele în tinicheaua rahagiului. Numa de s'o îndura Dumnezeu să aibă milă de ai cu ghețării închinate, să abată vr'un bălțăreț din mlaștinele Ulmilor și să-întîndă învrăjbit în vâile Poenariilor, aci la mașini; să vezi atunci prăpad de ghiță și dever la negustori!

Am tăiat Sabaru, dar întreprerea cu ghița nu a potolit în Gogan reveria lupilor. Intr'o vreme, vrăjit parcă de poezia ei hidoasă, a reinceput' o... calul, punându-i întrebări și dănd răspunsurile tot el, pe acolo pe unde episoadele întâmplării apăreau mai sinistre în năpădirea amintirilor, gustând parcă, acum ja adăpostul morții, deliciul grozăviei care nu l-a atins. Și calul, reamintindu-și și el de chestia cu lupii, s'a abătut din șlobozirea frăului, îndreptându-și ochii infiorii de ger, spre poalele Cășciorenchii.

A privit îndelung dăra funiei care pleca din lațul lui Gogan și în cercul căruia dăntăia moartea; s'a uitat la Gogan, a oftat curios pe nări și apoi și-a rostogolit migdalele umede ale ochilor cari plăngeau în spicele chiciurii de gene, peste toată coasta poteită a pădurii. Și de data asta, nechezând într'alt fel, s'a înghesuș abătut în ulube, mestecând zăbălele. Și ochii lui plânși s'au ridicat într'o vreme deasupra coamei troenilor, pentru a cerceta drumu răzbării de atunci, care se deslusea din răgăcele burhaiului pe o linie tremurătoare de argint, mărind splendoarea ernei și care se frângea departe, pe zaplazurile ceții, într'o încremire nepășătoare, cât putea să aducă ochiul în lumina lui, din răsfrângerile zării.

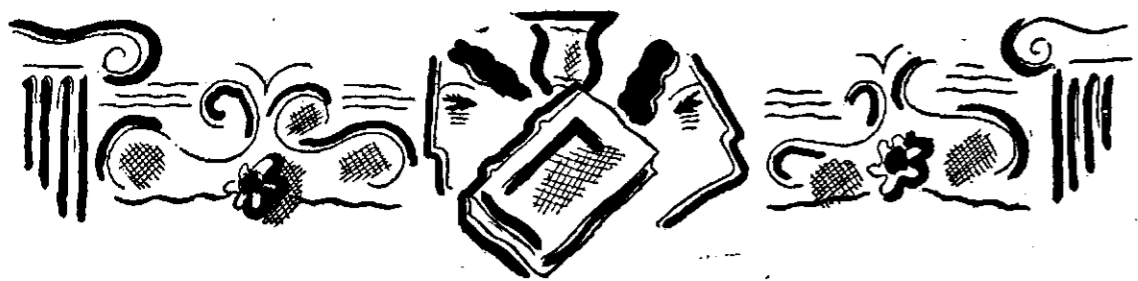
— Cam p'aci a fost întâmplarea? desmetecii eu pe Gogan din visarea lui care își vârise în turcan odată cu nasul și năvala viziunilor, ademenit și ei de melancolia calului.

— Cam așa. Ochii d-tale e mai luminos ca al meu, — cam p'aci vine. Numa câtă dată se zărește crucele chimitirului a'tunci ne apropiem chiar dă locu d'atunci. Pân dreptul aia mi-a eșit moartea înainte. Vezi o magazie cătrănită? Ala e abatoru. Pă urmă vine bulamacii Argeșului. După ei, cam în dreptu unde se sapă vălcea, colo în groapa aia, s'a tomnit lupii cu viața mea. Chipu, mi-a lăsat-o, că m'am brodit cu funia la mine, altfel putea ca ciorba Mariții s'astepte mult și bine, că noi tot în gura fiarelor am fi rămas și până azi! Chipurile, am rămaseră numai într'a oamenilor ca să-mi zică strigoii!

Am șuit dămbul podului. Parapetele se revărsau în lături, ca niște fosile uriașe prinse în geamurile apei. Sub noi, trosneau incheeturile lovite de slouiri. Sus, pe culme calul și-a oprit sfârșul urechilor, însulțînd zarea cu ele. Gogan și-a plecat o mână pe dricul poștalionului. Calul s'a uitat și ei cu noi în prăpăție. În fund luceau, sfioase, șuvițe albe, acele resturi limide și imaculate ale zăpezilor neatinse de soare, cari păstrează parcă în aspectul lor umil, dorința de a nu se mai topi nicicând și din splendoarea căroră țănșese în primăvară ametește violetole și perlele ghiocelor. Acolo se înămăroșise, după spusa lui Gogan, Archangeul Mihai! Brîșca a trecut apoi dămbul, suind în luminiș și schincind din căpătânie roților, ca de o apăsară care o țintuise în fruntea podului, acolo lângă vâgăna unde moartea se svârcolise amar, în prințatoarea lui Gogan. Și calul s'a mai uitat odată în vale, aducându-și nările aprinse aproape de ciumpicul cozii, apoi codrișca lui Gogan s'a înfip hotărîră în pumnul lui scorojib.

Țânguirea slouirilor de sub podina urmărea de acolo, mănoasă, îndepărtarea poștalionului.

Și în goana căruții care rețea hopurile și firimitea poleiul, au fulgerat într'o vreme, undeva, în drum, în cotitura Spiridonului, în cîopotnița cimitirului sau în prăpăția Sabarului, patru cărbuni aprinși înăspriind mețele slouirilor și așezând, ca într'o lugubră aniversare, năluca amintirii pe fruntea îngândurată a chirigiuului — patru cărbuni cari fulgerau în patru orbite învâpățite, luminând drumul calului și țînând mereu fierbinte ciorba Mariții lui Gogan Ghiorghioiu, strigoii Cășciorenchii.

Cronica literară

„Ethos”, de Al. Busuioceanu (Cugetarea-Georgescu Delafras, București 1942)

Retipărirea în volum a unor eseuri și articole, unele după aproape două decenii de la apariția lor în publicații literare de odinioară poate fi socotită ca o încercare plină de riscuri. Obisnuit, întărirea față de actualitate este obiectiva sau bănuiala care întâmpină astfel de retipăriri. Cu articolele și eseurile d-lui Al. Busuioceanu strânse de curând în volumul intitulat „Ethos” se întâmplă însă acest lucru paradoxal, că ele devin abia acum actuale, corespund adică unor realități de fapt ale culturii și literaturii, realități pe care la data când apăreau, între anii 1922 și 1935, le prefugurau — cu o clarviziune anticipatoare deplin confirmată astăzi — mai mult decât le exprimau. Afirmarea conștientă a unui punct de vedere propriu în judecarea fenomenului literar, la acea dată — ceea ce constituie unitatea temeinică a acestor fragmente de proză critică — denotă o adâncă putere de pătrundere și descriere a sensurilor după care avea să se orienteze literatura noastră în ultimii douăzeci de ani. D. Al. Busuioceanu conturează singur, în rândurile prefatale, perspectiva din care urmează a fi privită cartea d-sale: aceea determinată de ideologia sau mișcarea literară „gândiristă”. Titlul chiar, corespunzător conținutului cărții — precizează d-sa — „poate defini, în concepția cea mai largă, sensul înșuși al literaturii promovată de „Gândirea”. În această cea mai largă accepțiune „ethosul” depășește sensul limitat prin tehnici-te artistice al unui stil artistic spre a deveni stil de viață, în feul opere de artă, care înseamnă desprindere din compusul obișnuitelor impuse prin logica individuală și socială și transcendera într-o lume ideală care poate fi aceea a reminiscenței platonice sau una presimțită numai. Setea aceasta de absolut și de idealitate în care d. Al. Busuioceanu recunoaște aspirațiunile poeziei europene de astăzi nu înseamnă însă desprindere de realitate, ignorarea pur și simplu a acesteia, ci dimpotrivă, adân-

CHRISTOS A INVIAȚI...

... Adevărat că a înviat... și sărbătorirea de-acum a marelui înviat... a trecut obligat, ca ceva dinaintea notat, în loc să fi simțit farmecul trecuturilor zile ale aceleiași mari sărbători din anii anii, când lumina sfântă aștea prilejului bucuria cea fără de griji, iar timpul albotia muguri și lilac pe căldura unui soare de primăvară timpurie, cu rod de mult oasurs sub brazda...

Și totuși cu mendrele unor zile de „babe năzuroase” datina pascădă a trecut și anul acesta cu abundență la negustori și la toți ceilalți „cotivari” ai meseriei de „speculant”, și cu „drămuire” la oed mulți, printre cari soritorii și poezii au rămas totuși la... postului al mare.

„NESTOR”... Nu-i numai o cofetărie. Având cafele, băuturi spirtoase, și mai ales mese disponibile, mai este și un loc de întâlnire al unor scriitori, critici, dramaturgi, poezii și ceva... actori.

Dar și aici, ca ori unde — de altfel — valorile se situează după vârstă sau vechime, fiindcă după merit ar fi foarte greu. „Sus” la o masă din colț, obișnuită să-și ia zilnic puica, d-nii: Corneliu Moldovanu, Alex. Cazan și alții — „jos” — exact sub cei de „sus”, se găsec totdeauna străni la o masă, d-nii: Ștefan Cioculescu, Vladimir Ștefan, Ciurezu, când și când Ionel Teodorescu — atunci când bara și vitorul său roman „bi-zar” intitulat „Sărul și Puhul” îi îngăduie — și Petre Cioculescu. La „mijloc” — nu... suspendat, firește! — om mă... măsurat, e d. Puiu Iancovescu, care între două spectacole din turnee, po-posesse aici ca să ia contact cu diferiți „colecționari”.

MIHAI NICULESCU

In Editura Contemporană va apare în curând „JURNAL DE RAZBOIU IN ROMANIA” de marele scriitor german Hans Carossa, președinte al Uniunii internaționale a scriitorilor, în traducerea d-lui prof. dr. Virgil Tepeanu. Interesul pe care această lucrare l-a stârnit în lumea întreagă, fiind tradusă în toate limbile țărilor de cultură, — va fi și mai mare la noi, întrucât autorul-medie militar pe frontul românesc — descrie oameni și fapte pe cari le-a trăit pe pământul nostru. Numele traducătorului este o garanție pentru valoarea literară a operei. Cartea se găsește la librăria Hachette și la principalele librării din țară.

ET CAETERA...

și mai ales... scumpă, decât faimoasa cârcimă din Gabroveni, unde pe timpuri, alți mari oameni ai artei își dădeau întâlnire.

„PLEDOARIE...” Radu Mihai T. și Nicolae V. sunt doi avocați tineri, destul de apreciați, a căror clientelă nu s'a plâns decât de un singur lucru: prea sunt scurți în pledoarii.

„CRITICA ȘI POEZIE...” Cel cu prea multe ocupații prinde din fiecare ceva și mai nimic din toate.

Chimii de-o afacere, obosiți de alungătură, mâhnii de criza unei inspirații sau trudi de publicarea vreunui manuscris, tânărul cu răvnă de-a face totul, nu ni-volează măcar ceea ce a început, ca să dea oricărui sfârșit înfășurarea merituoasă a unei munci și a unei judecăți demne de el.

D-sa este de părere că nu există nici o incompatibilitate între critică și creație și „dărmând” pe Titu Maiorescu, vestește existența câtorva străluci și a câtorva „de-ai noștri”, pe cari toți îi știm.

PETRU HOMOCEANUL

Linuștea a poposit în inimi și în sanatoriu... Gândul, rănit, deloc nu mai doare, Odihnește împăcat sub tîmpla de floare. Camdell and : in orbite de ivoruu...

„Asta ar fi altoavea...” „Pledoarie...” Radu Mihai T. și Nicolae V. sunt doi avocați tineri, destul de apreciați, a căror clientelă nu s'a plâns decât de un singur lucru: prea sunt scurți în pledoarii.

„PLEDOARIE...” Radu Mihai T. și Nicolae V. sunt doi avocați tineri, destul de apreciați, a căror clientelă nu s'a plâns decât de un singur lucru: prea sunt scurți în pledoarii.

„CRITICA ȘI POEZIE...” Cel cu prea multe ocupații prinde din fiecare ceva și mai nimic din toate.

D-sa este de părere că nu există nici o incompatibilitate între critică și creație și „dărmând” pe Titu Maiorescu, vestește existența câtorva străluci și a câtorva „de-ai noștri”, pe cari toți îi știm.

ION MINCU LEHLIU

CANTECE NOI / Cartea de versuri

Mă gândesc la prietenul care-mi scria mai zilele trecute, anunțându-mă plin de bună amorie, că nu peste multă vreme va scoate la lumină un volum de versuri. Primul său volum. N'o să ne oprim acum decât pe marginea evenimentului căutând să desprindem câteva gânduri, din acest pas, pe care fiecare dintre noi l-a făcut sau îl va face. Cartea de versuri — și mai ales cartea de debut, asupra căreia am vrea să insistăm puțin, — alcătuiește fără îndoială o întrebare plină de tălc. Pentru că în ultimul timp (și îndeobște întotdeauna) acest pas spre lumină a atras după sine tot atâtea „remedii”, cartea de debut se așază dintru început sub umbra unui tragic semn de întrebare.

un termen fatidic. Dacă ne este îngăduia în acest loc o confesiune, vom mărturisii cu franchețe că întâia noastră carte ne este și azi la fel de dragă ca și ieri. Nu avem de adăugat nici o linie, fiindcă ne raportăm numai la epoca și la vârsta în care am scris-o, și nu avem de șters nici o virgulă. Timpul va ști prea bine să facă toate îndreptările. Spunând aceasta, ne situăm în mod firesc în acea „tăbără”, care nu e împotriva unui volum de debut, făcând și „prea de vreme”, pentru că toate lucrurile din lume trebuiesc spusе în clipa în care le simți clocotul care nu mai poate fi oprit. Refuzările — și în acest domeniu — nu sunt dintre cele mai ferice. Desigur că afirmația noastră nu va putea fi interpretată nicidecum în sensul unei grabe, care nu are nimic comun cu munca și cu migala.

Intâia carte de versuri, trecută prin ambiculi inimii, trebuie să se fi oprit un timp cel puțin egal în serarul mesei de lucru. Cine face saltul spre lumină fără să se fi folosit de acest stăgu prealabil și absolut indispensabil, riscă odată pentru totdeauna să își frângă șira spinării. Cu alte cuvinte, de tipar, descoperită prea târziu și înviată în clipa în care înlănește primul cumpărător. Intâia carte de versuri poate fi o afirmare, tot așa cum poate fi și un penibil accident. Fie însă că paginile îndepărtatului meu prieten, pe care nu am avut încă bucuria de a-l cunoaște, să nu fie un accident...

ȘTEFAN BACIU

N. B. Cei ce au scris la „Cantece noi” sunt rugați a trimite la redacție (pt. ȘT. B.) câte o fotografie, cel mai târziu până la 10 Aprilie a. c. Și cu-vintele de răspuns: Dinu Iloș, V. Magu, Al. S. Băicuș, V. A. Melinte, Aspasia P., Stancu Bucești, Crăița D., S. David, Mircea Col., M. Craiov., M. D. Măță, I. Leonte, M. Preda, C. G. Matei, Zenia, Teod. I. M.: Nu / V. O. S., Fl. Dtr., Ioanichie O., Da. Mulțumiri: I. Go-ga, O. Bondi, George Fl., Lucian B. Altele. Nelu C., I. Do-ru: Da.

Pretexte: lectura

„Une longue patience” este într-adevăr talentul. Definirea lui ca o năzuință continuă spre desăvârșire nu e prea departe de realitate. Echilibrat normal sufletește, întreg omul de talent deține media aurită între extreme. Denivelările brusce de caracter, variațiile dispozițiilor momentane, atât de surprinzătoare la oamenii de geniu, sunt necunoscute omului de talent. Artistul-tehnician, opus artistului născut înseamnă a posteriorismul educației opus înclinației heredității. Imprevizibilul care joacă un rol atât de important în viața și creația genului, se înlocuiește la artistul de talent printr-un calcul al efectelor, printr-o programatică urmărirea a rezultatelor. Tășnit ca o forță a naturii, genul nu simte nevoia să afle, dintr-ale altora, nimic. Existență sieși suficientă, cosmos întreg de emoții și păzmuiri, imaginație predominantă judecătoare, — toate atribute ce nu favorizează lectura. Că genul este o organizare a ciclontimiei temperamentale, în soopuri expresive, s'ar putea susține tot așa de ușor, într-un sistem fiziologist de explicație a faptelor spiri-tuale pe cât de ușor s'a putut difuza în public erezia freudistă. Importanța genezei genului, pentru înțelegerea lui, n'o vedem. Structura, cycotimică sau altfel, constituția genului, este ceea ce trebuie cunoscut. Și tocmai variabilitatea înfinită a formelor succesive luate de aceeași constelație sufletească, imprezizibilul joc bengal de scântee spirituale, — originalitatea, multiplicitatea, complicitatea genului în fine — sunt motive pentru o excludere a lecturii din viața unui asemenea exemplar. Ce este, într-adevăr, lectura, decât un produs al nevoii de a-ți creea, succesiv identități diferite? Ce înseamnă „a face literatură”, dacă nu a te hipostazia la infinit, a-ți declina identitatea, trecând-o prin genul, numărul și cazul unor morfologii străne, dintr-o gramatică neobișnuită, în stare să-ți ofere iluzia ieșirii din tipic? Înțelegem de ce are nevoie de lectură artistul tehnician. Artistul pentru care „Arta este o îndelungată răbdare”, pentru care stilul este problema semnificativă, pentru care secretul de a face frumost este însăși cheia misterului creației;

Cântec pentru moartea sufletelor

Pentru cine, Doamne, îmi atârni în salbă, Galbenii tristeții, seara? Pentru cine? Mi-am ascuns ursita într-un mărar, Ca să spânzur vise pentru fata albă?

Koch

Nesigur, privind-și vârful picioarelor, Care nu-l vor mai trece dincolo de parc, Eri, a mai venit un om — mai vânt — Trăgând spre pat spinarea ca un arc.

BEN CORLACIU

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Cornelio Grandi, un bogătaş rătăcit începe să povestească copilăria și tinerețea copilului său adoptiv Nino Cardagna care era fiul unui fost fermier pe pământurile sale. El îl crește și-l învață cu multă sărguință. Nino ia și lecții de canto cu profesorul Ercole de Pretis, fiindcă se dovedește a fi un talent remarcabil. Între timp întâlnește pe tânăra contesă Mariana de Lyra și se îndrăgostește de ea. Pentru a-i satisface dorința, de Pretis îl introduce în casa acesteia și după o convorbire cu tatăl fetei, un fost militar prusian, începe să dea tinerii femeii lecții de limba italiană.

Când însă Nino debutează pe scena operii acoperindu-se de glorie, subterfugul nu mai poate fi valabil. Tatăl Marianei, care este un om strict și sever, găsește necuvintele ca un cântăreț de operă să dea lecții fetei sale. Nino este foarte măhnit, mai cu seamă că între timp intervine în viața lui Sonia Petrovna Mihailovici, care-l iubește, și încearcă să o înlocuiască pe Mariana, fapt ce-l îndrăginește.

Nenorocirile se acumulează. Sonia se sinucide după o întrevedere cu Nino, care cu greu scapă de acuzația de a fi omorât-o. Mariana și cu tatăl său pleacă din Roma. Nino, fără astâmpăr, o urmărește prin Capitalele Europei, cântând pe diverse scene și acoperindu-se de glorie. Dar în zadar, căci nu-i dă de urmă.

Între timp, Cornelio Grandi întâlnește pe ciudatul personaj Ahasverus Benoni, care se obligă să dea de urma lui de Lyra. Într-adevăr, puțin zădărnici după câteva date foarte neclare, Grandi pornește pe urma contelei; De Lyra. Are o întâlnire cu Mariana, care era înmăscată de tatăl ei într-un castel, nu departe de Roma. Ea îi declară, printre altele, că Benoni i-a cerut mâna.

Când Nino vine și el, chemat de Grandi, ia hotărârea să o răpească pe Mariana.

AMESTECUL *Avi* ahasverus Benoni

preluare de ALEXANDRU ȘTEFANESCU

Intre timp, (faptele acestea le-am aflat tot mai târziu), Mariana a petrecut o zi de destul de neplăcută. De dimineață — mai târziu ca de obicei — a ieșit din casă să se plimba prin parcul castelului. În timp ce pășea dealungul unei pergole de trandafiri, a fost cuprinsă de o neplăcută stare de neliniște. Avea impresia unei primejdii iminente. Impresia creștea cu fiecare clipă, astfel încât la un moment dat, enervată, s'a hotărât să intre din nou în casă. Când s'a îndreptat spre intrarea principală, impresia neplăcută care o stăpânea a luat forme concrete, prin prezența lui Benoni, care i-a apărut în cale.

— Am impresia, spuse acesta îndreptându-se spre ea, că vizezi lucruri frumoase. — Au fost frumoase, domnule, până acum, răspuse Mariana, privindu-l cu răceală. — Îmi pare rău că te deranjez, în cazul acesta. — Nu-ți poate părea mai rău decât mie. În casă nu mai putea intra, fiindcă Benoni ar fi urmat-o fără îndoială. Astfel încât s'a așezat pe-o bănușă, preferând să accepte discuția cu el în aer liber.

— Așadar, suntem singuri, astăzi, spuse Benoni spre a urma discuția. Îmi voi face o plăcută datorie de-a vă distra. — Sunteți prea bun, domnule! Și vă mulțumesc. Dar n'am nevoie de această distracție. — Iați o mare nenorodire, fiindcă îndobțe sunt considerat ca unul din cei mai distractivi muritori, — dacă sunt un muritor — a răspuns Benoni, continuând să urzască.

— Faci concurență zeilor? îl întreba Mariana cu ironie. Care ești: Dionisios, Apollo? — Nu, mai degrabă Phaeton, care s'a urcat stă de sus... — Mitologia dumată, domnule, este eroanată. Acesta a coborât foarte jos; și nu era nemuritor. — Mi-e egal. Dar, spuneți-mi, contesă, totdeauna sunteți atât de gentilă? Înainte nu părea să mă urziți atât. — Nu, înainte te uram mai puțin. — Iar acum? întreba foarte curios Benoni. — Acuma te urăsc, fiindcă mă scârbești. — Aveți curajul opiniilor, contesă! — Da, este singurul curaj de care o femeie are nevoie... — Atunci, și-aș putea cere să mă ascuți totuși?

— Presupun că sunt datoră. Tatăl meu m'a lăsat aici ca să mă înșule spre folosul dumitale. — Vai, contesă, mă credeți atât de monstros? Eu care vă ador atât... Eu care vă consider singura divinitate în această mizerabilă lume. — Nu-mi place această formă de declarații, l-a întrerupt Mariana. — O spun și eu cum pot mai bine. Sunt prea tulburat, spre a întrebua cuvinte mai frumoase. Dar când vezi că depun totul la picioarele dumitale... Mariana a izbucnit în râs. El a privit-o o clipă, surprins și zăpăcit. Apoi a luat o înfășurare serioasă și i-a spus: toate femeile sunt-țe la fel!

— Nu mă îndoes că toate-ți vor răspunde la fel, dacă vei fi cu ele tot atât de ridicol. — Cum, dacă-ți cer mâna fiindcă te iubesc, consideri această faptă drept ridicolă? Gândește-te la ce faci, Mariana! — Îți interzic să-mi vorbești pe numele meu creștin. Și, dealtfel, nu voi fi niciodată soția dumitale!

— Ai cunoștință de hotărârea tatălui dumitale, în cecece nu privește? — Da! — Și-ți dai seama ce consecințe poate avea refuzul acesta? — Domnule, oricare ar fi voința tatălui meu, nu-ți permit să discuți despre ea. Mariana s'a ridicat, plecând spre casă. — N'ai nevoie să mă urmezi. — Dimpotrivă, te voi urma. Și-ți voi spune ce știu tot în cecece te privește. Și în cecece-ți privește pe acel mizerabil Nino Cardagna. Din cauza lui s'a omorât nefericita Sonia; câte a făcut el la Paris, când a fost angajat în timpul din urmă, numai respectul pentru persoana dumitale mă împiedică să-ți le desvălesc. Poți să spui orice, dar din cauza lui și-ai pierdut reputația și numai eu te-aș putea salva. Și Benoni a început să râdă.

— Fiecare cuvânt pe care l-ai spus este o minciună și o știți prea bine, răspuse Mariana, oprindu-se o clipă. Dar lasă-mă singură, fiindcă așa fi în stare să te lovesc. Aceste cuvinte au fost spuse cu o voce liniștită, încât Benoni a rămas tăcut, locului. Profitând de această clipă de surprindere, Mariana a pășit în interior. Nu a grăbit pasul nicio clipă. Se gândea doar că Benoni a întrebunțat, în convorbirea cu ea, aceste cuvinte pe care tatăl său le întrebunțase în fața ei. Dar nu credea o iotă. Era prea si-

gură, mult prea sigură de Nino. îl cunoșcase la începutul toamnei trecute, și acum, în plină vară, fără aproape să se vadă, nu se îndoa de probitatea și puterea sentimentelor lui. Pentru ea, nu exista nici în închiderea posibilă a lui Nino să o înșele sau să ducă o viață care să nu fie dedicată numai ei.

Ajunsa în camera ei, și-a sprinziat fruntea de teamă, continuându-și gândurile. Neauzit și tăcut, a pătruns atunci pe o ușă omul ei de încredere, care făcea legătura între mine și ea. Numele său era Themistocle. Atât și nimic mai mult. Toți servitorii au nume de acestea unice și importante. Themistocle, Oreste, Antonino, Josef... Așijderea, toți ascultă de acesteasi îndemnuri: banii.

Pentru bani se pot adapta la orice situație și se supun la orice nelegiuiri. N'aș vrea să-l vorbesc însă de rău tocmai pe acest Themistocle, care de astă dată se afla în slujba unei cauze drepte. Serviciile pe care ni le-a adus au fost însemnate, așa încât cuvintele tari nu-și au locul. Acesta era un om cinstit, în felul lui, și într-adevăr de încredere.

Fusese trimis, precum ne înțelesesem, din de dimineață, de către Mariana la mine. Acum se întorcea ca răspunsul. Deceea, când a fost lângă ea, Mariana a tresărit. Dar nu l-a privit.

— Eh! Ce-ai făcut? l-a întrebat cu o voce indiferentă. Este foarte greu pentru o fată ca ea să se ste în mâna servitorului. — Am predat scrisoarea ce mi-ai dat o, aceluși domn în vârstă. — Și? Mai dorea ceva? — Da, domnișoară! M'a rugat să vă pun în vedere că diseară trebuie neapărat să fiți la ușa cea mică... Să nu vă fie frică. Totul poate fi aranjat, domnișoară.

— Nu te-am rugat să observi că mi-este sau nu frică, l-a răspuns cu mândrie Mariana. — Să-mi fie eriate cuvintele, dar... — Themistocle, l-a întrerupt ea, n'am acum bani ca să-ți dau. Dar tată încă o bijuterie pe care o poți vinde. Themistocle s'a plecat până la pământ, luând giuvaerul în mână.

După ce au pus apoi la cale întâlnirea din cursul nopții, Themistocle s'a retras, lăsând pe Mariana singură. Unica ei distracție în decursul după amiezii care a urmat, a fost cetirea scrisorii dela Nino, care o înștiința asupra planului său. I se părea intrucâtva o nebunie și cu tot chinul îndurat din pricina tatălui ei, nu-și închipuise încă posibilitatea unei despărțiri permanente. Deceea începuse să-și pună întrebarea dacă n'ar fi fost mai bine să se destănuiească lui De Lyra, arătându-i că nimic n'o poate despărți de Nino.

În timp ce se gândea astfel, cineva bătuse ușor în ușă. Mariana tresări, ascuzând repede scrisoarea compromițătoare. Apoi spuse: intră!

De Lyra a pătruns pe ușă în costumul de călătorie ce-l purtase toată ziua și s'a instalat pe-un fotoliu lângă Mariana.

— Am fost înștiințat că dorești să mă vezi! — Voiam să-ți spun că baronul Benoni a profitat de absența dumitale pentru a mă înșula. — Vorbești prea teatral, Mariana, l-a răspuns De Lyra. Apoi: Aprinde, mai degrabă candelaburul. S'a lăsat înserarea... Și cum te-a înșulat? — Mi-a cerut mâna, spuse Mariana aprinzând lumânările.

— În orice caz, a făcut-o cu știrea și aprobarea mea! Altfel știți prea bine că nu vei pleca din acest castel. — Am aflat, dela baron și acest lucru! — Afară dacă primirea ta fără de rost, nu a pus în gura prietenului meu aceste cuvinte!

— Oh! Nu mă cunoști. Nu obișnuiești să calomniezi pe nimeni. Nici chiar pe acela ce a avut neobrăzarea să-mi arunce în față cuvintele: Ai cinstea pătăși și numai măritându-te cu mine, te poți ridica de unde ai căzut. Bătrânul care asculta cu un surâs sarcastic primele cuvinte ale fetei sale, la auzul acestor afirmații s'a încrunțat.

— Mă minți, sau îmi spui adevărul? a izbucnit el deodată.

— Mă miră surprinderea ta. Chiar tu mi-ai spus odată asemenea cuvinte. De Lyra porni să se plimbe dealungul și dealatul camerei.

— Eu? Da, eu ți-am spus așa ceva și aveam dreptul, fiindcă-ți băteau joc de numele meu. Dar un alt om... și tocmai acest Benoni... Mariana îl privea fără să vorbească.

— Văd că sunt înconjurată numai de căini. Azi după masă, tocmai eram gata să-mi omor pe prietenul dumitale, profesorul Cardagna. — Cum, este rănit? îl întreba ea, sperentă. — Îmi pare rău că nu este, fiindcă l-am întâlnit și a avut din nou neobrăzarea să-mi ceară mâna ta. Când i-am răspuns ca acest

gest ar fi o înșulță pentru mine, s'a arătat gata să-mi dea satisfacție. Nu e un fricos mizerabilul asta.

Mariana se străbuse pe un fotoliu și asculta, îngrozită, cuvintele tatălui ei.

— Așadar, l-ai omorât, totuși? — Ți-am mai spus că nu. Nu i-am atins nici un fir de păr. Ne-am despărțit, eu venind aici, el plecând spre Trevi. Mariana a respirat ușurată.

— Ești multumită?

— Ești prea crud, tată.

— Și voi fi așa, până-ți vor intra mințile în cap. În ceea ce îl privește, însă, pe Benoni, ești liberă să nu-l mai vezi. Astăseară nu-ți pretind să cobori la masă. Voi avea, dealtfel, ceva strict personal de vorbit cu acest nemernic, înainte de a-l da afară. De mâine încolo, ești liberă să-ți alegi viața aici, între acești patru pereți sau, dacă rațiunea îți va dicta să te porți cum trebuie — și cum dorești, — ne vom reîntoarce la Roma.

După aceste cuvinte, De Lyra a deschis ușa, vrând să plece.

— Îți mulțumesc și pentru atâtea, îi spuse Mariana.

— N'ai nevoie să-ți dai osteneala. Un elan neașteptat o cuprinsese. Alergând după el, îl apăcă de mână. În acele clipe, dacă De Lyra s'ar fi arătat mai calm, era în stare să-i destănuiească planul lui Nino.

— Tată!

— Ce mai e?

— Tată, tu mă iubești?... — Nu, — răspuse el tăios, — fiindcă nu m'ai ascultat! Și ușa se închise în urma lui. Ce mai putea face biata fată? De luni de zile o chinuia și o persecuta, iar acum, când îl întreba dacă încă mai avea un loc în inima lui, ei o îndepărta cu răceală.

— CAP. IX —

Intre timp, eu mă pregăteam de plecare. După ce-i predasem lui Themistocle epistola scrisă de Nino, îmi dădeam seama că eventuala fugă din castel a Marianei îmi putea periclită șederea în localitate. Nu se știe până unde ar fi mers furia lui De Lyra. Când totul a fost gata, am coborît în ospătarie și, cu răbdare, am început să aștept reîntoarcerea sburdnicului meu fost elev. Acesta, abia spre seară și-a făcut apariția.

— Ce-ai vorbit?, l-am întrebat su nerăbdător.

— Știi prea bine ce, și presupun rezultatul. N'avea însă teamă. De dumneata n'am amintit. Dar cu omul de încredere te-ai întâlnit? — Adorata dumitale te așteaptă la miezul nopții, odată cu fantomele. Așa că putești întoarce lumea pe dos, în liniște.

— Ești rău, dragul meu Cornelio, îmi răspuse Nino surzind. Dar ce vrei să faci? — Plec și eu în curând, prin vale, spre Serra di Sant'Antonio. De acolo, în sus, mă vei întâlni. Sper că domnișoara dumitale nu va fi prea supărată.

— Nu. Mai ales că poți fi și martor la căsătoria noastră.

— Drace! am strigat eu, chiar la asta nu mă gândisem.

— Dar la ce te gândești oare?

— Nu te repezi! Mai bine vom face căsătoria de îndată ce sosim la Roma.

— Dimpotrivă, mă voi însura la Ceprano, mâine seară.

— Bine... bine! Numai, vezi să nu fii prea grăbit. Poți să greșești.

Am rămas o clipă pe gânduri. Apoi tot eu l-am întâlnit:

— Nino, te-ai gândit oare, vroadată, la altceva decât la muzică și la dragoste?

— Eu cred că destinul meu, ca al oricărui artist, chiar dintre cei mai mari, nu este nimic pe lângă dragoste. Ce triste îmi vor părea succesele pe scenă, când Mariana va fi soția mea... — E mare scena, Nino!

— Știi și aceasta, răspuse el, în timp ce cu mă rădăcam, fiind vremea să punea la drumul meu.

În plină noaptea, Nino s'a îmbrăcat și, în strană, a început să aștepte pe trimisul Marianei. Când acesta apărură, îl chemă cu o voce înecată, puțin nesigură.

— La ordinul d-voastră, începu acesta, dar deodată sări înapoi: — Nu sunteți contele Grandi.

— N'are importanță, răspuse Nino. Să mergem.

— Nu înțeleg. Așteptam pe altcineva. Nino i-a înmănat o monedă.

— La urma urmei, poate să aveți dreptate. Nino i-a mai dat o monedă.

— Acesta e pașaportul meu.

— Dar n'are viză.

— Încă o monedă. Văzând aceasta, Themistocle s'a plecat până la pământ și apoi porni cu Nino spre castel.

Dar aceasta nu era prima încercătură, fiindcă odată ajunși la ușa, au observat că era închisă. Vocea Marianei s'a auzit dinăuntru:

— Themistocle!

— Ce s'a întâmplat, domnișoară contesă?, răspuse acesta prin gaura cheii.

— Nu se învârteste cheia în broască.

Din ferice, Themistocle nu era un bărbat care să se lase ușor înfrânt. În grabă, apăruse o lumină care să lăsa să curgă ceara pe o altă chee ce avea în buzunar.

— Așa ruginesc todeauna broaștele astea vechi, murmură el.

Cheia aceea pătată încă de ceară caldă, o vârî în broască, repede. Apoi îi șopti Marianei:

— Băgați, repede, cheia în broască și încercați acum.

Este drept că din prima dată nu s'a deschis, însă după câteva încercări, încuietorea a cedat și Nino s'a repezit în casă, cuprinzându-l pe Mariana în brațe. Între timp, Themistocle se îndepărta spre a sta de pază.

— Să ne-așezăm pe această treaptă, pen-

— Dar știți că și-a schimbat părerea?

— Cum adică?

— Fiindcă Benoni a fost prea îndrăgneaț pe mine, azi după amiază. Tatăl meu, când a auzit, a hotărât să-l dea afară din casă.

— Mai bine l-ar omori.

— Tatăl meu, Nino, e cam aspru, dar e foarte cinstit.

— Da, știu. E un aristocrat. Ascultă, dragă: m'ai iubi mai mult decât n'ași fi din popor?

— Eu te iubesc pe tine și nu mă interesează ce ești și de unde vii!

— Cu atât mai bine, răsufli Nino, ușurat. Acum tatăl tău se va întoarce cu tine la Roma, presupun.

— N'aș crede. Are de gând să rămânem aici, până te voi uita. M'așteaptă o soartă cam tristă.

— Dar de ce? N'ai decât să vii cu mine și totul se va schimba.

— Este atât de greu pentru mine să umbli! Voi obosi prea curând.

— Crezi că te-aș purta atâtea drum pe jos? Ne-așteaptă în apropiere niște câțari.

— Te-ai gândit și la asta? exclamă ea. Dar știți că tatăl meu are cal...

— Nicio grije, dragă. Pe drumul ce vom urma, niciun cal nu ne-are putea urmări. Ce te mai ține? Sau și-e frică de mine?

— O, nu! De tine nu-mi-e frică!

— Și-a apropiat obrazul de chipul lui.

— Atunci ce să mai așteptăm? Totul este gata. Putem pleca.

— Ești sigur Nino?

— Poate vrei să rămâi aici, închisă, toată viața?

— Dacă tatăl meu dorește cu orice preț aceasta!

— Asta nu se va întâmpla, măciocată. Trebuie neapărat să mă urmezi.

Și luându-o de mână, o trase după el. Zărind un obiect de o formă neprecisă, ținut de Mariana, dădu s'o întrebe: Ce ai acolo? Dar, apoi, dându-și seama că este o legătură cu obiecte de drum: — Ce răuțicioasă, și spun-nea că nu vrei să vii? Aproape îl pufnise răsul.

— Nu eram sigură că te vei iubi, îi răspuse ea, de astădată cu mai multă siguranță în voce.

Nici nu termină bine ultimele cuvinte, că din susul scării se auzi un sgomot. O clipă au rămas locului, neștiind ce să facă. Cineva cobora treptele cu pași repezi. Nino nu era însă un băiat fricos și nici lipsit de inițiativă.

În grabă, trase pe Mariana afară, închizând ușa după el. Apoi, fără a mai sta pe gânduri, întoarse de două ori cheia în broască și luându-o în brațe, porni în fugă spre locul unde erau adăpostii (pregăsite de cu zi acest lucru) câțarii și însoțitorii lor. Acesta nu era un om cu un trecut prea curat, astfel încât n'a rămas surprins văzându-l pe Nino apărând cu o femeie în brațe și vădit grăbit să se îndepărteze de castel. Fără nicio vorbă, a ajutat-o pe Mariana să urce în șea, i-a dat catărul lui Nino și luând loc în fruntea micii caravane, a pornit la trap pe o potecă nu prea bună, care ducea spre Serra di Sant'Antonio.

Nino nici n'avea nevoie să-l îndemne să se grăbească, fiindcă el își închipuia, după felul precipitat în care încălecase, că puteau fi urmăriți.

Mai temător, în privința aceasta, era însă Nino, care își făcea socoteala că Benoni sau contele, dacă unul din ei fusese pe acea scară, văzând ușa încuiată și dându-și seama că au fost înșelați, s'ar fi întors spre ieșirea principală și înșeuând un cal, îi putea urmări de aproape. Deoarece dorea să ajungă în cel mai scurt timp pe potecile mai puțin umblate. După informațiile lui, caii, oricât de repezi, ai lui De Lyra n'ar fi putut străbate hățiturile și bolovanii pe cari acești câțari obșnuiți cu muntele le-ar fi străbătut cu ușurință.

Mariana însă era mai liniștită. Poate că era și puțină inconștiență feminină. Fapt este, însă, după cele povestite de Themistocle ulterior, că ea avea dreptate.

Pașii pe care îi auziseră erau ai lui Benoni. În urma discuției avută cu De Lyra, acesta, retras în camera lui, nu putuse să adoarmă. Din această cauză ezitase pașii Marianei când se îndreptase spre întâlnirea cu Nino. În primul moment nu te-a dat atenție. Apoi, deodată, gândul că ceva necurat se întâmpla, l-a făcut să sară în sus și să pornească în căutarea ei. Dacă Themistocle, ale cărui servicii față de cei doi tineri erau tot atât de mari ca și somnul ce-l cuprinsese, n'ar fi adormit în capul scării, desigur, o înșurțare cu urmări neplăcute s'ar fi iscat între Benoni și el. Din ferice (și spun din ferice pentru că Nino și Mariana n'au fost surprinși, căci altfel cine știe ce se mai întâmpla) Themistocle s'a trezit numai la sgomotul pe care-l făcea Benoni strigând și bătând cu pumnii în ușa închisă de cei doi fugari. Dacă uneor nu era prea inteligent, de data aceasta și-a dat seama de cecece se întâmpla și, foarte liniștit, a încuiat ușa care închidea accesul la scară în partea de sus și apoi, luându-și puțințele lucruri care-i aparțineau, a ieșit prin altă parte din castel, închipuindu-și că n'ar fi fost bine de el, de-iar mai fi rămas alături de contele. El, dealtfel, mi-a povestit toate acestea la Roma.

Benoni, între timp, a rămas închis și deaceia Mariana și cu Nino puteau, fără nicio grabă, să-și vadă liniștiți de drum. Când m'au ajuns la locul unde-i așteptam, noi încă nu știam de toate aceste amănunte. Din această cauză, nu ne-am odihnit nicio clipă, continuându-ne drumul spre a fi, în grabă, mai departe de orice pericol. Astfel, fără nicio clipă de odihnă, am ajuns într'un sat în care am găsit un han. Trezind pe toți din somn, am făcut rost de camere, putând, în sfârșit, să dormim după o zi atât de agitată.

(Continuare și sfârșit în n-urul viitor).